

Vprašanja

22.3.2010

Osnove splošnega davčnega prava

1. Navedite vrste javnih prihodkov in enega podrobno obrazložite

Davščine predstavljajo danes najpomembnejši vir javnih dohodkov. Teorija in praksa ločita danes tri temeljne vrste davščin: takse (imenovane tudi pristojbine), prispevke in davke. Med fiskalne prihodke prištevamo tudi carine, trošarine, parafiskalitete in nefiskalne dohodke.

Podrobneje o prispevkih:

Prispevki v klasičnem pomenu spadajo, glede na lastnosti, ki jih imajo, med prispevke in davke. S taksami imajo prispevki to skupno lastnost, da se plačujejo glede na določeno realno protivrednost, ki jo zavezanec prispevka ima, ali jo pričakuje od javnopravnega organa. Prispevki so denarne dajatve oseb ali gospodarskih in drugih družb, ki predstavljajo nadomestilo za določene storitve ali skupno korist, ki jo nudi javna skupnost.

Prispevki niso nov pojem, saj so jih v Angliji poznali že pred več stoletji, kot pojem za gradnjo nekih javnih naprav, ki so prinašale uporabnikom določene trajnejše koristi, npr. za vodne naprave, ceste, itd. Sčasoma se je razširil pojem t.i. klasičnega prispevka tudi na delovanje raznih drugih javnih naprav in institucij, ki zagotavljajo zavezancem (njihovih družinskim članom) kakšno trajnejšo korist, npr. prispevki za razne oblike socialnega zavarovanja, za pospeševanje določene gospodarske ali negospodarske dejavnosti, za zastopanje skupnih interesov članov (npr. zbornice), za zagotavljanje raznih javnih storitev, itd.

Prispevki se torej ne uporabljajo za kritje splošnih javnih (proračunskih) potreb, temveč so načeloma namenski in se stekajo na poseben račun v korist sklada kakšne javnopravne organizacije., itd. Sklenemo lahko, da je pojem »prispevek« pravno opredeljen samo za izločanje finančnih sredstev, s katerimi naj se zagotovi delovanje ustanov in organizacij na področju javnih dejavnosti, kot npr. vzgoje, izobraževanja, znanosti, kulture, zdravstva, itd.

2. Pojasnite Wagnerjev model skupin davčnih načel ter eno podrobno obrazložite

V davčnih načelih so vsebovana priporočila zakonodajalcu oz. davčnim organom o tem, kakšni naj bodo davki, da bodo finančni izdatni, gospodarsko spodbudni, socialno pravični in davčno-tehnično primerni. Ne glede na to, kakšne učinke naj doseže nek davčni sistem (fiskalne in druge), pa se povsod uveljavljajo nekatera splošno veljavna načela, po prvotno izdelanem modelu nemškega ekonomista Adolfa Wagnerja iz 2. Polovice 19. Stoletja, in sicer:

- finančno-fiskalna načela (načela izdatnosti in elastičnosti davkov);
- ekonomsko-politična (gospodarska) načela (načela izbire davčnih virov in oblik)
- socialno-politična načela (načela davčne pravičnosti – univerzalna davčna obveznosti, enakomernost pri obdavčitvi);
- davčno-tehnična (upravna) načela.

Podrobneje o finančnih načelih:

Po finančnem načelu mora biti davčni sistem takšen, da omogoči zbrati toliko sredstev, kolikor jih je sproti potrebnih za kritje javnih izdatkov, ki jih država ali lokalna skupnost v določenih mejah potrebuje

(načelo izdatnosti). Določanje višine dajatev mora biti tudi gibčno, kar pomeni, da naj glede na dane okoliščine omogoči brez bistvenih sprememb v samem sistemu zvišanje odhodkov oz. tudi njihovo znižanje, če se potrebe povečajo ali zmanjšajo (načelo prilagodljivosti in elastičnosti davkov). Po teh načelih bi bili najbolj ustrezni davki na potrošnjo. Ker bi zaradi njihove narave trpelo načelo enakomernosti, vidi teorija v praksi izhod le v primerni kombinaciji davčno-tehničnih in socialno-političnih načel.

3. Pojasnite razliko med davčno-pravnim in davčno-dolžniškim razmerjem

Davčno-pravno razmerje je pravno urejen odnos med državljan in javno pravnimi telesi na področju davčnega prava. Nastane lahko na temelju zakona (medsebojni pravic in obveznosti si ne določajo udeleženci razmerja), na temelju upravnega akta (pravice in obveznosti določi upravni organ) ali na temelju izjave državljan (s katero priznava neko pravico ali zaveže davčni organ k določeni aktivnosti). Davčno-pravno razmerje pravilno vključuje tudi davčno-dolžniško razmerje, vendar pa lahko davčno-pravno razmerje obstaja tudi brez davčno-dolžniškega razmerja (ko davčni zavezanec ni npr. zavezanec za dohodnino, če ima prihodke manjše od zakonsko predpisanih, čeprav mora oddati napoved za odmero dohodnine). Davčno-dolžniško razmerje je poseben del davčno-pravnega razmerja, katerega objekt predstavlja premoženjsko-pravni zahtevek. Davčno-pravno razmerje je torej širši pojem od davčno-dolžniškega. Sestavljeno je iz dveh delov, formalnega in materialnega, davčno dolžniško razmerje pa zgolj iz enega, materialnega dela. Subjekta davčno-pravnega razmerja sta davčni zavezanec in davčni organ, ki je pooblaščen zbirati in uporabljati sredstva, zbrana z davki, subjekta davčno-dolžniškega razmerja pa sta davčni dolžnik in davčni upnik.

4. Navedite institute (elemente) davčnega prava in enega podrobno opišite

Glavni instituti davčnega prava so:

- Davčni objekt;
- Davčna osnova;
- Davčna stopnja;
- Davčne olajšave;
- Interna dvojna (večkratna) obdavčitev;
- Davčno poroštvo;

Davčni objekt je ekonomsko dejstvo (prihodek, dohodek, dobiček), ki nastane na podlagi določenega gospodarskega ali drugega delovanja davčnega zavezanca in, ki hkrati izraža njegovo gospodarsko (in s tem davčno) moč. Količinsko izražen davčni objekt se imenuje davčna osnova. Poznamo dve vrsti davčnih osnov: vrednostne (ad valorem – dohodnina, davek na dobiček pravnih oseb, davek na promet nepremičnin) in specifične (posebni davki na avtomobile, ostala motorna vozila, plovila, zrakoplove). Davčna osnova se lahko tudi zmanjša, kar pomeni odstop od davčne stopnje, ki je navedena v zakonu. Davčnemu zavezancu to pomeni davčno olajšavo.

5. Navedite in pojasnite vrste upravnih aktov v davčnem postopku

Upravni akti v davčnem postopku konkretizirajo zahteve iz davčno dolžniškega razmerja, ki so določene v zakonu.

Značilnosti upravnega akta so:

- izda ga upravni organ;

- izražena je volja oblasti;
- navzven ustvarja neposredne pravne učinke (z izdajo neposredno nekoga zavezuje, da nekaj stori, opusti, dopusti ali trpi);
- spada v področje javnega prava;
- izda se ga za rešitev konkretnega primera.

Če gre za izražanje oblasti finančnega organa na področju javnega prava, govorimo o upravnem aktu v davčnem postopku.

Vrste upravnih aktov so:

- pozitivni, ki zahtevek dovoljuje;
- negativni, ki zahtevek zavrača;
- ugodni, ki davčnemu zavezancu podeljuje določene pravice;
- neugodni, ki davčnemu zavezancu nalaga določene pravice;
- deklaratorni, ki utrjuje že obstoječe pravno stanje (pravni zahtevek, pravno razmerje);
- konstitutivni, ki ustanavlja, spreminja ali ukinja upravni zahtevek ali pravno razmerje, npr. odložitev plačila;
- akti trajnega delovanja, ki ustanavljajo pravno razmerje za daljši čas, npr. dovoljenje, pristanek;
- akti s kratkotrajnim delovanjem, pri katerih je predviden le enkratni učinek;
- nepremoženjsko-pravni akti, ki se ne nanašajo na denarna dejstva oziroma se nanje nanašajo posredno;
- premoženjsko-pravni akti, ki se nanašajo na denarna dejstva v davčno-dolžniškem razmerju.

Mednarodno dvojno obdavčenje

6. Podrobno pojasnite pojem in vrste dvojnega obdavčenja

- JE DEL MEDNARODNEGA DAVČNEGA PRAVA
- MEDNARODNO DAVČNO PRAVO JE SKUPEK PRAVNIH PRAVIL, KATERIH DELOVANJE NI OMEJENO S PODROČJEM ENE DRŽAVE OZIROMA ČIGAR DELOVANJE SE RAZTEZA NA PODROČJA DVEH ALI VEČ DRŽAV.
- PREJ JE POJEM MEDNARODNEGA DAVČNEGA PRAVA ZAJEMAL LE POGODBE MED DRŽAVAMI, KI SO UREJALE PREPREČEVANJE DVOJNEGA OBDAVČENJA

VIRI MEDNARODNEGA DAVČNEGA PRAVA:

- SUPRANACIONALNO PRAVO (SPORAZUM IN HARMONIZACIJA EU)
- NACIONALNO PRAVO (LEX NATIONALIS)
- MEDNARODNE POGODBE (MDP V OŽJEM SMISLU)

PODROČJE UPORABE MEDNARODNEGA DAVČNEGA PRAVA:

- Preprečevanje mednarodnega dvojnega obdavčenja
- Preprečevanje mednarodne davčne evazije
- Urejanje mednarodnih gospodarskih razmerij, kar se odraža v mednarodnem carinskem pravu

EVROPSKO DAVČNO PRAVO (JE DEL PRAVA EU):

Pravni viri evropskega davčnega prava so:

1. **Pogodbe (npr. Rimsko, Maastrichtska)**
2. **Uredbe** – neposredna uporaba
3. **Direktive** – transformacija ciljev v nacionalno zakonodajo (način le-te je prepuščen državam članicam)

VRSTE DVOJNEGA OBDAVČENJA GLEDE NA PROSTOR:

- 1) NOTRANJE ALI INTERNO
- 2) MEDNARODNO ALI EKSTERNO:
 - A) PRAVNO (MATERIALNO IN FORMALNO)
 - B) REALNO
 - C) EKONOMSKO (MATERIALNO IN FORMALNO)
 - D) VIRTUALNO
- 3) DVOJNO OBDAVČENJE V DRŽAVAH S FEDERATIVNO UREDITVIJO

VEČKRATNO OBDAVČENJE

Je mogoče tako pri posrednih (DDV, trošarine, itd.), kot tudi neposrednih davkih (dohodnina, davek od dobička pravnih oseb, itd.)

Današnji davčni sistemi temeljijo na t.i. **DAVČNEM PLURALIZMU** – več vrst različnih davkov.

1) KUMULIRANJE DAVKA

Davčni zavezanec v istem časovnem obdobju plača več različnih davkov za isti davčni objekt, ki pa se (davčni objekt) različno odraža v posameznikovi ekonomski moči.

Značilnosti:

- isti davčni zavezanec
- isto časovno obdobje
- več različnih davkov
- isti davčni objekt

2) NADOBDAVČENJE

O nadobdavčenju govorimo, ko se na podlagi več davkov iste vrste, v istem časovnem obdobju obdavčuje v pravnem pogledu isti davčni zavezanec za isti davčni objekt, vendar s strani dveh različnih davčnih upnikov različnega ranga

Značilnosti:

- več davkov iste vrste
- isto časovno obdobje
- isti davčni zavezanec
- isti objekt
- različno rangirani davčni upniki (organi)

3) DVOJNO OBDAVČENJE

O dvojnem obdavčenju govorimo, ko se isti davčni zavezanec glede istega davčnega objekta, obdavči z istim ali podobnim davkom, v istem časovnem obdobju, s strani različnih davčnih oblasti.

Značilnosti:

- isti davčni zavezanec
- isti objekt
- isti davek
- isto časovno obdobje
- več davčnih oblasti

UKREPI ZA PREPREČEVANJE DVOJNEGA OBDAVČENJA:

1) ENOSTRANSKI ali UNILATERALNI UKREPI

- METODA IZVZETJA
- METODA ODBITKA
- METODA VRAČUNAVANJA

- METODA PAVŠALA
- 2) DVOSTRANSKI ALI BILATERALNI UKREPI**
- DVOSTRANSKI SPORAZUMI
- VEČSTRANSKI SPORAZUMI
- 3) VEČSTRANSKI ALI MULTILATERALNI UKREPI**
- SPLOŠNE POGODBE
- POSEBNE POGODBE

7. Vzroki in učinki dvojnega obdavčenja (strani 10-15)

Učinek dvojnega obdavčenja je ekonomska neenakost enega davčnega zavezanca, ki je za isti objekt obdavčen dvakrat v razmerju do drugega zavezanca, ki je npr. z davkom obremenjen le enkrat.

Dvojno obdavčenje pomeni kršitev načela pravičnosti in enakomernosti obdavčitve.

Posledice dvojnega obdavčenja:

- Težave pri nabavi blaga
- Težave pri migracijah delovne sile
- Motnje v cirkulaciji kapitala
- Težave pri nudenju storitev

Temeljno načelo pri posrednih davkih je (zasedaj) načelo NAMEMBNE DRŽAVE.

Promet blaga in storitev se obdavči v državi "uvoza" – torej državi v katero je blago namenjeno. Tendenco pri ureditvi posrednih davkov je obdavčitev v državi izvora.

Pri neposrednih davkih je vzrok dvojne obdavčitve uporaba različnih naveznih okoliščin, od obstoja katerih je odvisna pripadnost določeni davčni oblasti v posamezni državi.

Vrste naveznih okoliščin:

- DRŽAVLJANSTVO
- TERITORIALNOST
- IZVOR
- DOMICIL

OD VRSTE NAVEZNE OKOLIŠČINE JE ODVIŠEN TUDI OBSEG DAVČNE OBVEZNOSTI:

1. NEOMEJENA DAVČNA OBVEZNOST = načelo obdavčitve svetovnega dohodka
 - Je danes splošno razširjeno in sprejeto v večini sodobnih davčnih sistemov.
 - Države ga uporabljajo v povezavi z načelom rezidentstva.
 - Država ima pravico obdavčiti osebe, ki imajo na njenem območju stalno prebivališče ali vsaj običajno bivališče v minimalnem trajanju in sicer za njihov celoten (svetovni) dohodek, ne glede na to kje so ga pridobili.
 - *Vendar pa je treba opozoriti, da uporabljajo države, ki so kot temeljno sprejele načelo obdavčitve svetovnega dohodka, tudi načelo obdavčitve po viru (za omejene davčne zavezanca).*

2. OMEJENA DAVČNA OBVEZNOST = načelo obdavčitve po viru

Države ga uporabljajo za obdavčitve tistih davčnih zavezancev, ki na njihovem območju nimajo stalnega niti običajnega bivališča, in sicer za dohodke, ki so jih take osebe dosegle na njenem območju.

Do dvojnega obdavčenja pride v primerih, ko si med seboj konkurirajo različne vrste naveznih okoliščin od katerih je odvisna vrsta davčne obveznosti.

1) KONKURENCA MED NEOMEJENO IN OMEJENO DAVČNO OBVEZNOSTJO

Prim.: oseba A, ki ima stalno prebivališče v Nemčiji, kjer je neomejeno davčno zavezana ima določene prihodke iz naslova najemnin v Belgiji. Belgija smatra osebo A seveda za omejeno davčno zavezano za dohodke dosežene na njenem območju, Nemčija pa na drugi strani obdavčuje svetovni dohodek osebe A, ki seveda vključuje tudi belgijske dohodke.

2) KONKURENCA DVEH NEOMEJENIH DAVČNIH OBVEZNOSTI

Prim.: oseba A, ki je ameriški državljan ima na območju Nemčije svoje stalno prebivališče. Glede na to, da ZDA za določitev obsega davčne obveznosti uporabljajo navezno okoliščino državljanstva, Nemčija pa rezidentstva, bo ostala oseba A neomejeno davčno zavezana v obeh državah in sicer za svoj svetovni dohodek.

3) KONKURENCA DVEH OMEJENIH DAVČNIH OBVEZNOSTI

Prim.: španska delniška družba je za svojo podružnico v Belgiji najela kredit pri banki, ki je rezident Nemčije. Obresti, ki jih ustvari banka se lahko v skladu z načelom omejene obveznosti obdavčijo tudi v Belgiji – če podružnica izplačuje obresti materi v Španiji, prav tako pa se lahko obdavčijo v Španiji (kot državi izvora) – če delniška družba izplačuje obresti banki v Nemčiji.

8. Merila in metode izogibanja dvojnega obdavčenja (strani 16-26)

Merila so lahko enostranska, dvostranska ali večstranska.

A) ENOSTRANSKA MERILA

Država v nacionalni zakonodaji poskuša odpraviti posledice dvojnega obdavčenja. Te primere bi lahko označili tudi kot obliko "samoomejevanja" fiskalne suverenosti države, ki pa je v prvi vrsti namenjena predvsem državljanom te države.

B) DVOSTRANSKA in VEČSTRANSKA MERILA

Gre za pogodbeno urejanje medsebojnih razmerij med državami podpisnicami dvo- ali večstranske pogodbe oz. sporazuma. Pri tem govorimo o načelu pogodbene oziroma diplomatske recipročnosti.

Metode

1) METODA IZVZETJA = pomeni izvzetje prihodkov pridobljenih v tujini iz davčne osnove

Npr.: rezidentova država ne obdavči dohodka, ki je lahko v skladu s sporazumom obdavčen v drugi državi, torej državi iz katere dohodek izvira ali v kateri se nahaja premoženje

Deli se na:

POPOLNO = Dohodek, ki se lahko obdavči v drugi državi se v rezidentovi državi sploh ne upošteva pri obdavčenju ostalega dohodka

S PROGRESIJO = Dohodek, ki se lahko obdavči v drugi državi v rezidentovi državi ni obdavčen, si pa rezidentova država pridrži pravico, da ta dohodek upošteva pri določanju skupne davčne obremenitve (progresivna obdavčitev!)

2) METODA ODBITKA = pomeni priznanje v tujini plačanih dajatev (kreditno davčna metoda)

Uporabi jo rezidentova država takrat, ko obračuna davek na osnovi zavezančevega celotnega dohodka, vključno z dohodkom iz druge države, ki se lahko obdavči v tej drugi državi. V takih primerih država dopusti, da se od tako obračunanega davka odbije davek plačan v drugi državi

Deli se na:

POPOLNI = Odbije se celotni davek plačan na nek dohodek v drugi državi

NAVADNI = Odbije se lahko le tisti del davka, ki bi bil za tak dohodek obračunan v rezidentovi državi

ZGODOVINSKI RAZVOJ BILATERALNIH POGODB

1. 1834 – pojav prvih bilateralnih dogovorov o preprečevanju dvojnega obdavčenja (t.i. POGODBA O MEDNARODNI POMOČI V DAVČNIH STVAREH GLEDE VPRAŠANJ DEDOVANJA)
 2. Po koncu I. svetovne vojne narašča interes za ureditev problema dvojnega obdavčenja
 3. MTZ leta 1920 ustanovi poseben stalni odbor, ki je spremljal dogajanje na tem področju in dajal potrebne predloge
 4. Društvo narodov (današnji OZN) leta 1921 ustanovi KOMITE z nalogo preučevanja problema dvojne obdavčitve in predlaganja potrebnih ukrepov. Komite je izdelal **štiri modele pogodb**
 - dva sta se nanašala na izogibanje dvojnega obdavčenja z neposrednimi davki
 - dva pa sta se nanašala na odmerjanje in pobiranje davkov
 5. FINANČNI ODBOR Društva narodov na zasedanju leta 1964 v Londonu sprejme **MODEL BILATERALNIH POGODB ZA IZOGIBANJE DVOJNEMU OBDAVČENJU DAVKA NA DOHODEK, PREMOŽENJE IN DEDIŠČINO** Med obema predlogoma so seveda obstajale tudi določene **razlike** – tako sta se razlikovali predvsem glede obdavčenja obresti, dividend, terjatev, rent in pokojnin
 5. DAVČNI ODBOR OZN poskuša leta 1974 izenačiti stališča obeh modelov, vendar ostanejo njegova prizadevanja brez uspeha
 6. Določene aktivnosti so potekale tudi v okviru OECD (tako je leta 1963 sledil sprejem modela konvencije o izogibanju dvojnemu obdavčenju, ki jo je sprejelo 18 držav članic OECD
- 1977 leta se sprejme nov model konvencije – OBRESTI IN DOHODKI IZ AVTORSKIH PRAVIC SE OBDAVČIJO V DRŽAVI V KATERI SE NAHAJA DAVČNI VIR
8. EKONOMSKO SOCIALNI SVET OZN je leta 1980 sprejel model konvencije o izogibanju dvojnemu obdavčenju, ki se do neke mere razlikuje od modela OECD
 9. 1981 leta ZDA izdelajo lasten model konvencije, ki pa se nanaša le na davek na dohodek (namen – možnost obdavčitve njenih bivših državljanov, ki so se s spremembo državljanstva izognili davkom)
 10. Leta 1992 sledi sprememba modela konvencije OECD iz leta 1977

Bistvene določbe modela konvencije OECD iz leta 1992!

1. Fizična oseba se obdavči v državi stalnega prebivališča oz. bivališča, če to bivanje traja več kot 183 dni (načelo domicila) – smiselno enako velja za pravne osebe (sedež oz. stalna poslovna enota)
2. Za nepremičnine je odločilno kje nepremičnina leži – lex rei sitae
3. Dividende se lahko obdavčijo po teritorialnem načelu ali po načelu domicila davčnega zavezanca (prednost ima drugo načelo, če pa se obdavčijo v državi izvora davek ne sme biti višji od 15 odstotkov)
4. Za obresti velja enako pravilo kot za dividende, le da davek v primeru uporabe teritorialnega načela ne sme preseči 10 odstotkov
5. Samostojne dejavnosti se obdavčijo v državi domicila, nesamostojne pa v skladu s teritorialnim načelom – torej v državi izvora

UČINKI BILATERALNIH SPORAZUMOV

- Popolna zaščita davčnih zavezancev pred dvojnimi obdavčenjem
- Preprečevanje diskriminacije med davčnimi zvezanci
- Pravna in finančna varnost davčnih zavezancev
- Pospeševanje tujih vlaganj
- Pospeševanje gospodarskega, znanstvenega, kulturnega in športnega sodelovanja in razvoj sodelovanja davčnih oblasti

VRSTE POGODB O IZOGIBANJU DVOJNEGA OBDAVČENJA

1. SPLOŠNE – npr. za nepremičnine (vsebujejo davke na dohodek, premoženje, dediščino)
2. POSEBNE – npr. za dohodek (vsebujejo le določena vprašanja obdavčenja dohodka, dobička ali premoženja)
3. BILATERALNE – pogodbe, ki jih Slovenija sklepa s številnimi državami
4. MULTILATERALNE – npr. v okviru EU, EFTA, OECD, WTO, itd.

PO MODELU POGODB OECD SE KOT PREDMET POGODB O IZOGIBANJU DVOJNEGA OBDAVČENJA POJAVLJA PREDVSEM

- Dohodek od nepremičnin
- Dividende in obresti
- Nadomestilo za uporabo pravic
- Dohodki direktorjev, umetnikov in športnikov
- Dobiček družb
- Pomorski, rečni in zračni promet
- Dohodek iz samostojnega in nesamostojnega dela
- Pokojnine
- Študentski prejemki in ostali prihodki

POGODBE REPUBLIKE SLOVENIJE O IZOGIBANJU DVOJNEGA OBDAVČENJA

1. Slovenija je kot naslednica SFRJ prevzela vse mednarodne dogovore, ki jih je sklenila bivša SFRJ, če niso v nasprotju z ustavno ureditvijo RS.
2. Do razpada SFRJ je le-ta sklenila 20 dogovorov o izogibanju dvojnemu obdavčenju – ki pa so danes zaradi prisotnosti tržne ekonomije potrebni "prenove".
3. Zadnji sporazum je RS sklenila z ZDA

24.3.2010

Izogibanje plačevanja javnih dajatev

9. Izogibanje plačevanja javnih dajatev (pojem, odnos davčnih zavezancev, zakonito-nezakonito) (strani 2-4)

Vsakdo je dolžan sodelovati pri pokrivanju javnih stroškov v skladu s svojimi gospodarskimi možnostmi (1. odst. 146. člena ustave). Poraba je namenjena za pokrivanje javnih dajatev je obveznost, ki jo nalaga država, da bi lahko zadovoljevala svoje potrebe, vendar so porabo zavezanci za javne dajatve smatrajo kot škodo in kot korist, zato prihaja do poskusov izogibanja plačevanja teh dajatev oziroma do poskusa njihovega zmanjševanja, izogibanja plačila javnih dajatev imenujemo tudi davčna evazija

(umik, pobeg, beg). izogibanje je lahko dvojno nezakonito pri katerem se fiskalne norme kršijo in zakonito kjer se fiskalne norme ne kršijo. Nezakonita evazija davka je tudi kaznivo dejanje, ki jo KZ 1 opredeljuje kot davčna zatajitev. Ena izmed oblik zakonite evazije davka je tudi prevalitev davka kjer fiskus ni prikrajšan za znesek davka. Odpor do plačevanja davka je neločljivo povezan z vsakim človekom, plačevanju davka se ne izogibajo vsi in tudi ne vedno ter vseh. Izogibanje plačila javnih dajatev je oblika odpora zavezancev in izraz njihovega nestrinjanja s poseganjem države v njegovo ekonomsko moč ter hkrati tudi njegova reakcija na prisilo s strani tretje sile. Davčni zavezanec ima splošno nezaupanje v davčno oblast. Vzroki za to so predvsem nejasni davčni predpisi, zvišanje davčnih stopenj in uvajanje novih davkov.

10. Utemeljenost plačevanja davkov ter načini izogibanja (strani 5-6)

Obveznost plačevanja davka je pravna obveznost in temelji na zakonu, je pa tudi moralna obveznost in temelji na moralnih normah. Izogibanje plačevanja davkov je lahko pasivno ali aktivno. Kršitev se lahko opravi z dejanjem (aktivno dajanje lažnih podatkov) ali z opustitvijo (pasivno npr. opustitev prijave dohodka za odmero dohodnine).

Kršitev moralnih norm z dejanjem npr. preselitvijo sedeža družbe, ne pa tudi davčnega zavezanca iz kraja bivališča na kraj kjer veljajo nižje davčne stopnje. Primer kršitve moralnih in pravih norm z dejanjem je npr. posredovanje lažnih podatkov, sankcijo predvideva pravna norma, ki jo izvrši država.

Z opustitvijo kršitev moralnih norm je npr. zdržanje pri nakupih proizvodov ki so obdavčeni. Primer kršitve moralnih in pravnih norm z opustitvijo pa je neprijava obveznosti.

11. Kateri so vzroki za odpor plačevanja davkov (strani 7-14)

Vzroki za odpor plačevanja davka so subjektivni, ki se kažejo v obnašanju davčnih zavezancev oz. se kažejo v njihovem splošnem stališču do izvrševanja davčne obveznosti, čemur lahko rečemo davčna morala. Objektivni vzroki so vrste davčnih oblik, vrste in višina davčnih stopenj, strokovnost davčne administracije, finančna kontrola, kazenska politika, ekonomska moč davčnega zavezanca in drugo. Oba vzroka pa imata osnovo v nizki davčni morali ter visoki davčni obremenitvi. Davčna miselnost pomeni duhovno naravnost in način mišljenja posameznika, tako je npr. v nekaterih državah izogibanje plačilu davka normalno (sredozemske države, države bližnjega vzhoda, južne Amerike), v nekaterih državah pa je davčna morala visoka npr. v skandinavskih državah, Veliki Britaniji in ZDA.

Razen nizke davčne morale, ki je subjektivni vzrok je drugi razlog za izogibanje plačevanju davka tudi visoka davčna obremenitev (objektivni vzrok)

12. Načini izogibanja plačevanja davkov in kako to preprečevati (strani 15-24)

Izogibanje plačevanja davka v ožjem smislu zajema posredne in neposredne davke, pokaže se kot zakonita ali nezakonita izognitev. Zakonito je npr. vzdrževanje pri porabi, nezakonito npr. tihotapstvo. Nezakonita davčna evazija je delna ali popolna davčna utaja.

Vsako izogibanje plačevanja davka v ožjem smislu zmanjšuje prihodke države. Zato država ne samo da sme ampak tudi mora narediti vse, da se ti prihodki ne zmanjšujejo. Ima dve možnosti

- Ali da zmanjša svoje izdatke, ki so bili načrtovani, saj je država računala na določeno količino javnih dajatev
- Ali da poveča davčna bremena davčnim zavezancem (predvsem tistim, ki redno plačujejo svoje dajatve).

Ukrepi za preprečevanje izogibanja plačevanju davka:

PREVENTIVNI POGOJ JE DEMOKRATIČNO UREJENA, PРАВNA GOSPODARSKO IN POLITIČNO STABILNA DRŽAVA V KATERI SO RESNIČNO VSI DRŽAVLJANI ENAKI PRED ZAKONOM Ločimo splošne in posebne preventivne ukrepe. Splošni so namenjeni uresničevanju finančne discipline in povzdigovanju kakovosti življenja v družbi na splošno. Posebni so namenjeni predvsem za zmanjšanje izogibanja plačevanju davka (odstranjevanje lukenj v zakonih, razne vrste davčnih nadzorov.)

Represivni ukrepi v primeru kadar preventivni ukrepi niso dali zadovoljivih rezultatov ter je davčni zavezanec stori dejanje davčne utaje, ki je kvalificirano kot kaznivo dejanje in ga kaznuje če ga odkrije z represivnimi ukrepi.

Davčna reforma 21. stoletja

13. Pojasnite vsebino reforme davščin po predlogu OECD (strani 1-8)

Značilnosti in iz tega sledeče zapletenosti obdavčenja po sedanjem sistemu so:

1. preobsežna, zapletena in nepregledna davčna zakonodaja,
2. davčni sistemi povzročajo davčnim oblastem težave pri upravljanju,
3. obdavčenje je težko razumljivo za davčne zavezance. Posledica navedenega je razmah davčnih utaj. Rešitev se vidi v izvedbi davčne reforme, ki zahteva odpravo težav, ki izvirajo iz davčne politike in izboljšanje davčnih zakonodaj.

Osnovna usmeritev oz. predlog usmeritve je spreminjanje davčne strukture oz. težnja je nadomeščanje davka na dohodek fizičnih oseb s splošnimi davki na porabo, kot je npr. DDV. Prednost davkov na porabo je namreč v tem, da se jim je težje izogniti kot davkom na dohodek, toda davki na porabo so manj napredni in pomenijo večje davčno breme na nižji dohodek davkoplačevalcev.

Zmanjšanje davka na dohodek (znižanje najvišje stopnje davka na dohodek pomeni poenostavitev teh davkov, države pa zaradi hkratnega povečanja davčne osnove pri tem praktično ničesar ne izgubijo. Vse to pomeni prevalitev davka na čim širše sloje prebivalstva v odvisnosti od njihove kupne moči.

Davek na dodano vrednost je zelo sodoben davek(široka davčna osnova, majhno število davčnih stopenj in malo davčnih olajšav. Ta davek je ključno točka davčne reforme v Sloveniji. Vendar pa lahko deluje tudi precej negativno, zato države izvzamejo iz DDV (plačilo za zdr. nego, razne oblike finančne pomoči, plačila za izobraževanje, najemnine) Zaradi navedenega države uvajajo več davčnih stopenj ali pa uvajajo nižje davčne stopnje ali celo neobdavčitev določenih storitev in proizvodov (knjige, časopisi, prevoz, hrana) Vse navedeno pa prinese zapletenost davka in njegovo administriranje. Zato je ključni ukrep izboljšanje razmerja med blažitvami negativnih učinkov in predlogi davčnih reform (poenostavitev zakonodaje, majhni stroški pobiranje, večji izplen ipd)

Prispevki za socialno varnost: **Izvedba pokojninskih reform** v smislu zmanjšanja obremenitve s temi prispevki (v praksi to večinoma pomeni prenos iz obvezne na prostovoljno bazo oz. ločevanje teh prispevkov na ti dve bazi v Sloveniji: trostebni sistem vplačevanja v pokojninsko blagajno in sklade

Davek od dobička pravnih oseb. Sledi razvoju davka na dohodek fizičnih oseb, ar pomeni, da se je tudi tu od osemdesetih let dalje davčna osnova širila, davčna stopnja pa zniževala. Predlog reforme davka od dobička pravnih oseb temu primerno sledi predlogu reforme davka na dohodek. To pomeni, da se bo nadaljevalo širjenje davčne osnove in nižanje davčne stopnje.

14. Navedite probleme, ki jih je potrebno odpraviti z davčno reformo in dva opišite (strani 10-15)

- Razporeditev dohodka zaradi že izvedenih in še načrtovanih davčnih reform je zaradi širjenja davčne osnove prišlo do večje davčne obremenitve nižjih in najnižjih dohodkov. Ključni ukrep je delna razporeditev dohodka, ki je podlaga za obdavčitev, kot pa ponovno močno obdavčenje visokih dohodkov, saj tako visoki dohodki ostajajo viški kot pa bi bili, če se jih, ponovno visoko obdavči. Vse to pomeni, da se davki običajno prevalijo na izplačevalca dohodka, ki dohodke zaradi obdavčitve, še poveča. Na drugi strani pa se nizki dohodki zaradi razporeditve dohodka višji, saj končna obremenitve ne doseže vsote, za katero so bili nižji dohodki zaradi razporeditve dohodka zvišani.
- Okolje davki na okolje so še vedno majhni oz. ne dosegajo višine, ki bi jo lahko. Zaradi tega in povečane eko osveščenosti državljanov držav OECD skušajo te države na področju varovanja okolja aktivirati tudi davčni sistem. Ključni ukrep je uvedba zelenega davka, in spodbujanje novih ekološko čistejših načinov proizvodnje.
- Varčevanje ključni ukrep: ločiti prihranke od ostalega premoženja in jih obravnavati posebej (npr. plačilo davka od najvišjih obresti depozita, davčne oprostitve, posebej ocenjenih prihrankov itd)

Vzpostaviti nevtralni davčni sistem preko enotnih davkov na dohodek ali preko povečanja davčnih oprostitev glede varčevalnih sredstev

- investiranje Glede na vpliv investicij na ekonomsko rast je glede davka na investiranje v naslednjih letih potrebna nova reforma v smislu ponovne vzpodbuditve zanesljive poti finančnega investiranja.
- Davki in brezposelnost : Povečanje števila brezposelnih povečuje stroške za socialne podpore in bistveno obremenjuje plače. Potrebno po znižati obdavčitev predvsem nizkih plač, kar ob večji plači avtomatično poveča interes za zaposlenost in zniža atraktivnost brezposelnosti. Drugi način vpliva davčnega sistema na atraktivnost zaposlovanja pa je v dajanju ugodnih, neobdavčenih kreditov zaposlenim, do katerih brezposelni nimajo dostopa in uporaba nadomestil, predvsem za družine z otroki.
- Globalizacija dandanes poteka pospešeno integriranje nacionalnih ekonomij, povečuje se geografska mobilnost kapitala, davčna osnova v posameznih državah postaja bolj spremenljiva, visoka stopnja obdavčenja premoženja ni več možna, saj se na svetovni ravni nižajo davčne osnove.

Družina v finančnem sistemu

15. Razlogi za poseganje države v družino z davčnimi in drugimi mehanizmi (strani 1-6)

Država z davčnim sistem in z davki vključuje tudi družino, ker je družina naravna in temeljna celica družbe in je ena od najpomembnejših virov reprodukcije članov družbe. Zaradi tega je pravica družin da pričakujejo varstvo od države. Naloga države je da družin vključuje v davčni sistem kot davčne subjekte in jim po drugi strani nudi posebno varstvo (z olajšavami, otroškimi dodatki...) Država mora z svojimi instrumenti zagotoviti obstojnost družin in zakonskih zvez ter zagotavljati pogoje za povečanje števila družin in njenih družinskih članov ter zakonskih zvez. Naloga države je da s svojim etičnim imperativom enakomerno razporedi davčno breme na vse člane družbe. Očitno je, da je dohodek članov družine z otroci vedno nižji od dohodkov zakoncev oz. zakonske zveze brez otrok. Z zmožnejšim obdavčenjem le teh poskuša država enakomernejše porazdeliti breme javnih dajatev.

16. Pogoji in načini poseganja države v družinska razmerja s finančnimi mehanizmi (strani 7-13)

Položaj družine zakonske zveze in zunaj zakonske skupnosti zavisi načeloma od tega, na kakšen način ustava opredeljuje družino ter kakšno varstvo in pomoč zagotavlja. Davčni položaj družine, zakonske zveze in zunaj zakonske skupnosti je vedno določen z njegovim položajem v Ustavi zakonih in pravnem sistemu na splošno.

Ustava RS (čl. 147) JE SPREJELA NAČELO OBDAVČITVE PO GOSPODARSKI kupni moči. Skupnost zakoncev namreč zagotavlja tudi s pomočjo davčne politike boljše življenjske pogoje in pogoje za uspešnejše gospodarjenje.

Instrumenti s pomočjo katerih država finančno izravnava davčno breme med skupnostjo več posameznikov, to je družine, zakonske zvez in zunaj zakonske skupnosti ter posameznikom, ki živi izven zgornjih oblik, to je samski osebi so: davki, davčne olajšave, posebni temeljni izdatki iz področja proračunske politike, javni stroški oz. izdatki. Instrumenti prerazporeditve sredstev v korist družin z otroci so: transferni izdatki to so denarne dajatve države zasebnemu sektorju (gospodinjstvu in družbam oziroma javnim zavodom (subvencije) iz proračuna brez da ti za to vračajo državi materialno ali neko drugo protidajatev. (otroški dodatek, pomoč samohranilcem), subvencioniranje solidarnostnih stanovanj. Država sodeluje pri financiranju izobraževanja. Eden od ukrepov izravnave davčnega bremena, ki se uporablja pri obdavčitvi družine je splitting (obdavčljivi dohodek družine se najprej deli na vse člane družine (popolni splitting) ali samo na zakonske pare (delni splitting) ter se tako izračunani deli dohodka pojmujejo za davčno osnovo in se obdavčijo vsaki posebej ali pa skupaj. Na ta način se davčna obremenitev članov družine zmanjšuje.

17. Navedite modele obdavčitve družin in enega obrazložite z računskim primerom (strani 14-19)

Metoda Splitting temelji na ideji, da partnerji, ki živijo v družini, zakonski zvezi ali zunaj zakonski skupnosti tvorijo skupnost pridobivanja dohodka in porabe, ker je družina temeljna socialno ekonomska enota (basic socioeconomic unit). Ta metoda se uporablja tudi pri zakonski zvezi, kjer oba zakonca pridobivata dohodek, kakor tudi pri zvezi kjer dohodek pridobiva le eden. Ali bodo ene in druge zveze izenačene je odvisno od davčno pravnega sistema določene države. Takšna obdavčitev skupnega premoženja se uporablja samo takrat, ko člani družine, zakonske zveze ali izven zakonske skupnosti živijo v skupnem gospodinjstvu.

1. model: davčni zavezanec = posameznik (individualno obdavčenje)

Primer. (dohodek=50.000, davek=10.000)

V tem primeru se obdavči posameznik, ne glede na to ali je poročen (v zakonski zvezi) ali je samski. Njegova davčna obveza bo znašala 10.000 denarnih enot oz. 20%.

Odstotek davka na dohodek je v vseh primerih enak:

do 50.000 20%

nad 50.000 do 100.000 40%

nad 100.000 do 150.000 60%

nad 150.000 in več 80%

2.model: davčni zavezanec = družina (kumulativno obdavčenje)

Primer: a/ M (dohodek=50.000)

Ž (dohodek=50.000)

Skupaj (dohodek=100.000), davek=40.000

b/ M (dohodek=70.000)

Ž (dohodek=0)

Skupaj (dohodek=70.000), davek=28.000

davek plačuje enako kot če bi bil samski, s tem, da mora preživljati še soprogo

Ugotovitev: s kumuliranjem dohodka se je davčno breme zakoncev zelo povečalo.

3.model: davčni zavezanec = družina (delni splitting, dohodek se deli na 2)

Primer: a/ M (dohodek=50.000) (kot posameznik davčni dolg 10.000)

Ž (dohodek=70.000) (kot posameznik davčni dolg 28.000)

Skupaj: dohodek delimo z 2=60.000, davek=24.000

b/ M (dohodek 1.000.000) (kot posameznik davčni dolg 800.000)

Ž (dohodek=0)

Skupaj: dohodek delimo z 2=500.000, davek=400.000

4.model: davčni zavezanec=starši (popolni splitting; dohodek se deli s skupnim številom članov družine)

Primer: M (dohodek=50.000) (kot posameznik davčni dolg 10.000)

Ž (dohodek=50.000) (kot posameznik davčni dolg 10.000)

O1 (dohodek=0)

O2 (dohodek=0)

Skupaj: dohodek delimo s 4=25.000, davek=5.000

Davčno breme družine je najmanjše.

5. model: splitting ob upoštevanju netržnega dohodka

Primer: M (dohodek=50.000) (kot posameznik davčni dolg 10.000)

Ž (nezaposlena, netržni dohodek=20.000)

Skupaj: dohodek delimo z 2=35.000, davek=7.000

Brez netržnega dohodka bi davek znašal $50.000:2=25.000$; 5000.

Neugoden model za družine.

6. model: Splitting iz milosti (običajno eno leto po smrti zavezanca)

Primer: M (dohodek=100.000; dohodek po smrti =0)
Ž (dohodek=0, pokojnina po možu=70.000)
Skupaj: dohodek delimo z 2=35.000, davek=7.000
Brez Splittinga bi znašal davek vdove 28.000 (40% od 70.000)

18. Položaj družin v fiskalnem sistemu Slovenije

Slovenska davčno pravna ureditev družini kot subjektu obdavčitve ne posveča posebne pozornosti. Družina tudi v obdavčitvi porabe neposredno ne uživa posebnih ugodnosti.

Na področju obdavčitve dohodkov država omogoča družini posredne davčne ugodnosti.

Olajšava za vzdrževane družinske člane (zakonec, zunaj zakonski partner, otroci, pastorki, starši ipd.):

- znaša za družinskega člana oz. prvega otroka 10% povprečne plače zaposlenih v RS, za vsakega naslednjega pa se povečuje za 5%.
- za otroka z zmerno, težjo ali težko motnjo v telesnem ali duševnem razvoju znaša olajšava 50% letne povprečne plače zaposlenih v RS
- zunaj zakonski partner je davčno izenačen z zakoncem, če je z davčnim zavezancem živel v zunaj zakonski skupnosti v smislu Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih v letu za katerega se dohodnina odmerja
- prejemki študentov in dijakov, ki prejemajo dohodke preko študentskih organizacij so obdavčeni le, če presegajo znesek nad 60% letne plače zaposlenih v RS

Obdavčitev porabe (Zakon o prometnem davku) blaži položaj družin s plačevanjem davka po znižani davčni stopnji -5% davek.

Določene oprostitve zadevajo le invalidne otroke ali zakonce.

nakup otroških stvari po znižani – 5% davčni stopnji

nakup osebnih avtomobilov, ki jih največ enkrat v petih letih kupijo starši, ki imajo v družini 3 ali več otrok, ki še niso pridobili vozniškega dovoljenja.

Področje obdavčitve dedovanja in neodplačanega prometa v prvem dednem redu sledi davčnemu pravu razvitih držav in je davka prosto.

Denarna nadomestila v obliki družinskih prejemkov (Zakon o družinskih prejemkih) nudi država v obliki subvencioniranja. Plačujejo se materam in očetom za čas zadržanosti z dela. Staršem pripada tudi starševski dodatek v obliki denarne pomoči ob in po rojstvu otroka.

Ob rojstvu otroka prejme družina pomoč za opremo novorojenca (zavitek za otroka ali denarno pomoč).

Za vzdrževanje otroka se zagotavlja družini dopolnilni prejemek kot otroški dodatek.

Dodatek za nego otroka (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o družinskih prejemkih) je najnovejša subvencijska oblika na področju družin. Namenjen je za nego hudo bolnega otroka ali otroka s hudo telesno prizadetostjo in nadomešča povečane stroške, ki jih ima družina zaradi nege in varstva.

S subvencioniranjem študentske prehrane se zagotavlja del materialnih pogojev študentov (Uredba o subvencioniranju študentske prehrane).

Negativno obdavčenje

19. Pojasnite pojem, pomen in učinke negativnega obdavčenja

Država s svojo davčno politiko varuje tudi interese revnih državljanov ter jim nudi pomoč neposredno s samim obdavčenjem in s porabo prihodkov, zbranih z davki. Cilj ukrepov države je odprava revščine in s

tem povečanje ekonomske moči revnih. Ta cilj zagotavlja z odvrčanjem posledic nizkih dohodkov ali z odpravljanjem vzrokov nizkih dohodkov. Izbira ukrepov je odvisna od razlogov zaradi katerih so se posamezniki znašli na robu revščine. Nizki dohodki so lahko posledica dejstva da posamezniki: niso sposobni za delo, želijo delati, vendar se ne morejo zaposliti, ne morejo zaslužiti dovolj za zagotovitev primerne standarda ne želijo delati.

Ideja o negativnem obdavčenju, kot načinu za povečanje ekonomske moči se je pojavila v sredini 20. stoletja. Pred njo so se pojavljala različne ideje s katerimi se je skušalo doseči ekonomske moči posameznikov:

Speenhamlandov sistem (1795 v Angliji); davčni tretma države do posameznikov je bil odvisen od višine njihovih dohodkov, cene žita in števila članov družine

Ideja o zajamčenem minimalnem osebnem dohodku (okrog l. 1930)

Ideja o »social dividend taxation« (2.sv.vojan-ni bila izvedena); država jamči vsaki družini določen dohodek, ki se izplačuje v rednih presledkih čez leto; sredstva bi država zbrala z davki na dohodek; gre za kombinacijo med sistemom socialnega zavarovanja in sistemom obdavčitve.

Cilj negativnega obdavčenja je, da poskuša zagotavljati življenjski standard na stopnji nad »mejo siromaštva«.

Pri negativnem obdavčenju obveznost plačevanja bremeni državo, pri čemer gre zgolj za davčno tehniko. Gre za razdelitev transfernih dajatev članom družbe, ki jim je zaradi nizke ekonomske moči potrebna pomoč.

Negativno obdavčenje NE zagotavlja celotnega manjkajočega zneska, ki bi zagotovil minimalni eksistenčni minimum vsem revnim. Zato se doseže le lajšanje (ne odprava) bremena siromaštva in spodbujanje dela. Obstaja velik razkorak med teoretičnim konceptom in praktično izvedbo.

Davek na premoženje

20. Pojem davka na premoženje in njegove značilnosti (strani 1-2)

Pojem: Davek na premoženje je tista oblika obdavčenja, ki zajema premoženje kot tako, torej premoženje v statični obliki in ne promet s tem premoženjem. Je torej obdavčitev vrednosti tega premoženja. Pod pojmom premoženje pa je treba razumeti (denarno) vrednost ekonomskih dobrin, ki obstaja v časovnem trenutku nastanka davčne zaveze-premoženjska vrednost, ki obstaja v zakonsko določenem obdobju.

Značilnosti: Davek na premoženje spada med **subjektivne** (osebne) davke, podobno kot davki na dediščine in darila ter dohodnina. Gre za davek, katerega plačilo temelji na **ekonomski moči** vsakega posameznega davčnega zavezanca. Lahko ga opredelimo tudi kot **direktni davek**, saj se poskuša obdavčiti ekonomska moč konkretnega davčnega zavezanca, pri čemer se pri določanju davčne osnove upoštevajo tudi osebne okoliščine le tega.

21. Navedite vrste davkov na premoženje in dva obrazložite (strani 3-10)

Realni in nominalni davki na premoženje

Pri *realnih* davkih predstavlja *davčno osnovo premoženje* kot tako. Tak način naj bi se uporabljal le v izrednih okoliščinah, njihovo pobiranje bi naj bilo *enkratno* oz. *časovno omejeno*.

Pri *nominalnih* davkih je davčna osnova prav tako premoženje, vendar se davek odmeri od dohodkov, ki so bili pridobljeni na podlagi tega premoženja. Ta obdavčitev je značilna za sodobne davčne sisteme razvitih držav.

Sposobnost davčnega zavezanca da plača davek na premoženje je odvisna od:

višine davčne stopnje (davčne obremenitve)

dolžine trajanja davčne obveze

možnosti pridobivanja dohodka iz tega premoženja oz. iz njegovega posameznega dela.

Razlika med realnimi in nominalnimi davki je v tem, da se nominalni davki praviloma lahko poravnajo iz *rednih prihodkov* določenega premoženja, ki je predmet obdavčitve. Pri realnih davkih pa je davčni dolg ponavadi *višji* od prihodkov iz premoženja oz. le teh sploh ni.

Ponavljajoči in enkratni davki na premoženje

Ponavljajoči se davki se praviloma pobirajo vsako leto. Praviloma se pobirajo iz fiskalnih ciljev, lahko pa se z njimi tudi uresničujejo določeni redistribucijski cilji.

Enkratni davki na premoženje se v pravilu uvajajo kot realni avki in so namenjeni predvsem: zbiranju potrebnih finančnih sredstev v primeru, ko se vlada ubada s prihodkovnim deficitom, služijo kot instrument prerazporeditve premoženja.

Enotni in posamični davki na premoženje

V primeru *enotnega davka* na premoženje se obdavči *celotno* premoženje (ki se ne zmanjša za dolgove, ki ga na drugi strani obremenjujejo) v tisti višini in obsegu, ki je ugotovljen s pravnim predpisom.

Pri *posamičnem davku* so predmet obdavčitve le *posamezni* deli premoženja in ne premoženje kot celota.

Pri določanju obsega premoženja predstavlja poseben problem t.i. *nevidno premoženje*. Vrednost takega premoženja je lahko večja kot vrednost premoženja, ki se opazi in zazna.

Glavni in postranski davki na premoženje

Taka delitev se opravlja na podlagi *vloge* (mesta), ki ga ima posamezni davek znotraj davčnega sistema v katerega spada tudi davek na premoženje.

Ad valorem in specifični davki na premoženje

Ta delitev se opravlja glede na način določanja davčne osnove.

O *Ad valorem* davkih govorimo v primeru, kose davčna osnova določa glede na vrednost premoženja.

Pri *specifičnih* davkih pa se davčna osnova določa na podlagi posameznih *merskih enot* (npr. moč motorja ipd.).

Davki fizičnih oseb in davki pravnih oseb

Delitev je opravljena glede na dejstvo, kdo je določen kot zavezanec za plačilo davka.

Kot *fizično* osebo obravnavamo posameznika ali določeno skupino ljudi. Če gre za obdavčitev skupine se obdavči posamezen solastnik, izjemoma se lahko obdavči tudi družina.

V primeru obdavčitve *pravnih* oseb so izjeme glede:

- premoženja države, ki ni obdavčeno (premoženje vojske, policije...),
- premoženja javnih podjetij,
- premoženja Centralne banke
- premoženja javnih ustanov (npr. Rdeči križ...)

- premoženja političnih strank in društev
- kot tudi drugega premoženja po pogojem, da ga lastniki ne uporabljajo za pridobivanje dobička.

Davki na nepremično premoženje, davki na premično premoženje in davki na določene pravice.

Najpogoseje so predmeti obdavčitve:

zemljišče (gradbeno ali kmetijsko),
gozdovi,
zgradbe (poslovne in stanovanjske),
industrijska oprema,
vozila (osebna, tovorna,...)

Možnost *davčne evazije* je večja pri obdavčitvi premičnega premoženja, kot pri obdavčitvi nepremičnega.

Splošni in namenski davki na premoženje

Denarna sredstva, ki se zberejo na podlagi davkov so lahko namenjena za financiranje oz. pokritje: vseh proračunskih odhodkov ali

pa so prihodek nekega točno določenega sklada.

Sredstva, ki se zberejo na podlagi davka na premoženje so v pretežni meri *prihodki lokalnih oblasti* tistega področja na katerem so to premoženje nahaja.

Osebni in stvarni davki na premoženje

Davek na premoženje *fizičnih* oseb lahko označimo kot *osebni davek*-davek pri uporabi katerega se vzamejo v poštev osebne okoliščine na strani davčnega zavezanca (npr. zakonski stan, št. vzdrževanih družinskih članov...) in od katerih obstoja oz. neobstoja je odvisna višina davčne obremenitve.

Davek na premoženje *pravnih* oseb je *stvarni davek*-davek, pri uporabi katerega se upoštevajo samo dejstva, ki se nanašajo na predmet obdavčitve.

Proporcionalni in progresivni davki na premoženje

Progresivni davki se skoraj vedno uporabljajo pri obdavčenju *fizičnih oseb* in to tudi v primeru, ko je sicer predpisana uporaba proporcionalnih stopenj-zaradi davčnih olajšav in oprostitev se na premoženje večje vrednosti plača relativno večji znesek davka (t.i. posredna progresija).

Premoženje *pravnih oseb* je obdavčeno s *proporcionalnimi* stopnjami.

Neto in bruto premoženjski davki

Premoženjski davki so praviloma *neto davki* – to pomeni, da se od davčne osnove *odbijejo dolgovi*, ki bremenijo premoženje, ki je predmet obdavčitve.

Ta davek se plača ne glede na to ali je bil s premoženjem, ki je predmet obdavčitve ustvarjen kakšen prihodek ali ne.

22. Pojasnite pri premoženjskih davkih pojme (davčna osnova, davčni zavezanec, davčna tarifa) (strani 11-13)

Davčna osnova je tisto premoženje davčnega zavezanca, **ko se od celotne aktive odbije pasiva** davčnega zavezanca. Potrebno je **opredeliti** premoženje (njegove posamezne dele), ki naj bodo predmet obdavčitve in to premoženje je treba **oceniti**, da se lahko izračuna davčna obveza. Težave pri tem izvirajo iz dejstva, da ni mogoče podati enotne definicije za premoženje kot tako. Ne glede na vrsto

premoženjskega davka, ki ga v konkretnem primeru uporabljamo je potrebno za vse različne premoženjske predmete najti skupni imenovalac-najbolje denar.

Ali

Davčna osnova – v denarju ali kako drugače izražena velikost davčnega predmeta oz. konkretizirani davčni predmet. Pri davčni osnovi gre za ugotovitev določene vrednosti, količine, velikosti, ki nam ob uporabi predpisanih davčnih stopenj pove, kolikšna je davčna obveznost davčnega zavezanca. Davčna osnova mora biti določena za vsako vrsto davka posebej.

Davčni zavezanec – fizična ali pravna oseba, ki se ji na temelju davčnega predpisa predpiše oz. odmeri davek. V teoriji je sporna obdavčitev pravnih oseb-obdavčitev je odvisna od davčne sposobnosti davčnega zavezanca. Samostojnost pravnih oseb je fikcija in če je predmet obdavčitve obdavčen že pri lastniku pravne osebe, ni potrebe po obdavčitvi same pravne osebe. Lahko pride do dvojnega obdavčenja.

Davčna tarifa – tarifa se razlikuje od države do države. Razlike se nanašajo predvsem na:

vrsto davčnih stopenj (progresivne/proporcionalne)

višino davčnih stopenj (npr. pavšalni zneski do določene vrednosti premoženja + določen % nad to vrednostjo)

načine in vrste njihove uporabe.

23. Navedite in pojasnite teorije (utemeljitve) pobiranja davkov na premoženje

Teorija cene – izhaja iz obdobja za katerega je bilo značilno pojmovanje, da je zaščita lastnine možna le ob intervenciji države. Tako je davek na premoženje neke vrste plačilo za zaščito, ki jo država nudi posamezniku.

Plačevanje davka glede na ekonomsko moč posameznika (različna stališča):

premoženje predstavlja garancijo da obstajajo določeni prihodki iz tega premoženja in tudi če premoženje ne prinaša nekih novih dohodkov je že dejstvo, da nekdo poseduje neko premoženje dovolj za njegovo obdavčitev.

Danes ne moremo trditi, da prihodki iz premoženja predstavljajo večjo socialno varnost, kot npr. prihodki iz dela.

Nadzorna funkcija premoženjskih davkov - odražala naj bi se predvsem v tem, da bi se pri vsakokratnem obdavčenju premoženja lahko ugotovilo ali je povečanje premoženja ustrezno evidentirano tudi v prijavi dohodnine. Pomanjkljivost tega je, da obstaja velika verjetnost, da bo davčni zavezanec, ki je navedel pomanjkljive podatke v napovedi za odmero dohodnine podobno ravnal tudi v primeru odmere davka na premoženje.

Dopolnilni davek – v primerih, ko je bil dohodek oz. njegovi posamezni deli nepopolno obdavčen, bi naj davek na premoženje zapolnil nastalo vrzel. Vendar te naloge ne more uspešno izvršiti, ker: se z njim obdavči celotno premoženje, ker se obdavčitev izvede ne glede na to ali obstajajo predpostavke za tako korekcijo obdavčitve dohodka.

Davek na premoženje kot instrument prerazporeditve dohodka – tej opredelitvi se oporeka tako z vidika njene utemeljenosti, kot tudi z vidika smiselnosti takega pojmovanja davka na premoženje. Da bi se lahko prerazporeditev sploh postavila kot cilj uvedbe določenega davka je potrebno najti odgovore na vprašanja v katerem obsegu, od koga in v čigavo korist.

Davek na premoženje nekateri opravičujejo tudi z vidika **soodvisnosti** med prostim časom in možnostjo pridobivanja premoženja. Tukaj se izhaja iz predpostavke, da ima premožnejši človek več prostega časa

kot človek, ki nima toliko premoženja. Iz tega sledi teza, da se koriščenje prostega časa pojmuje kot prihodek premoženja, ki bi se ob določenih predpostavkah lahko celo ocenil.

Enotno obdavčenje gospodarskih družb in škodljiva davčna konkurenca

24. Navedite in pojasnite 4 različne možnosti in bodoče ureditve enotnega davčnega sistema v EU (strani 1-6)

Obdavčenje s strani domače države – temelji na dejstvu, da bi bili obdavčljivi dobički podružnic multinacionalnih družb iz drugih držav članic ugotovljeni in obdavčeni po davčnem sistemu države, v kateri je sedež multinacionalke. Model je neobvezen, saj je priključitev v enotni sistem prostovoljna.

Skupna usklajena davčna osnova – zagovarja prevzem skupne davčne osnove s strani vseh ali vsaj večine članic. Multinacionalke bi bile tako usklajeno obdavčene glede na dobiček, ustvarjen v vseh podružnicah v EU. Vsaka članica bi nato določila svojo davčno stopnjo in bila pooblaščenca za obdavčitev davčne osnove, ki izvira iz aktivnosti multinacionalke na njenem ozemlju.

Podjetniški davek Evropske unije – je usklajenost davčne osnove in davčne stopnje. Po tem modelu bi davčni prihodki pripadali Evropski uniji in sicer za kritje njenih izdatkov.

Enotna harmonizirana davčna osnova – ki predvideva zamenjavo 15ih nacionalnih davčnih obremenitev podjetniških dobičkov z enim skupnim in velja za vse korporacijske organizacije v EU. Davčna zakonodaja bi bila harmonizirana oz. poenotena. Za razliko od predhodnih treh modelov ta model ni izbiran, ampak bi bil obvezen za vse gospodarske družbe.

25. Navedite dejavnike zaradi katerih se EU nagiba k enotnemu pristopu obdavčenja (strani 7-12)

a) **PRIBLIŽEVANJE K ENOTNEMU TRŽIŠČU**, ki zahteva prilagajanje gospodarskih družb. EU je namreč z vidika mednarodnega poslovanja obravnavana kot enotno področje-tudi zaradi skupne valute. Davčne oblasti si prizadevajo preprečitev manipuliranja velikih nacionalk, ki obdavčljiv dobiček s pomočjo »INTERNIH« in »TRANSFERNIH« cen poskušajo prikazati v državi, kjer je obdavčitev najbolj ugodna.

b) **UPRAVLJANJE RAZLIČNIH DAVČNIH SISTEMOV**. Gospodarske družbe v »EU« izražajo vse večje nezadovoljstvo, saj se srečujejo z 15 različnimi davčnimi sistemi. Prizadevajo si za vzpostavitev skupnega pristopa.

c) **ODPRAVA ŠKODLJIVE DAVČNE KONKURENCE**. Znotraj držav »EU« in »OECD« si prizadevajo odpraviti davčne predpise, škodljive za konkurenčnost. EU si prizadeva vzpostaviti enotno tržišče, različne obdavčitve družb pa ne bi smele vplivati na ekonomsko učinkovitost.

d) **DAVČNA »NEBESA« (TAX HAVENS)**. Tudi znotraj »OECD« so t.i. davčni raji tarče strogih kontrol. Še posebej se kontrolira financiranje terorizma in denar od prodaje mamil ter izogibanje davkom.

26. Škodljiva davčna konkurenca in prizadevanje za njeno odpravo (strani 13-19)

Vprašanje se nanaša predvsem na davčne »oaze«, ki so bile uvrščene na črni seznam in se niso javno obvezale, da bodo ukinile škodljive posledice svojih davčnih režimov.

ODPRAVA ŠKODLJIVE DAVČNE KONKURENCE:

Komisija je predlagala »akcijo« na evropski ravni, s katero bi se odpravile škodljive davčne konkurence ter dosegli cilji kot so:

- zmanjšanje nadaljnjih motenj na enotnem trgu in

- preprečevanje prevelike izgube državnega dohodka

Obstajajo tri področja, ki bi jih med državami članicami »EU« bilo potrebno uskladiti:

- področje poslovnega obdavčenja
- obdavčenja privarčevanih dohodkov in obresti
- honorarjev med gospodarskimi družbami držav članic EU

Torej glavni namen držav članic OECD in EU je boj proti škodljivi davčni konkurenci.

29.3.2010

Obdavčenje in tuja vlaganja

27. Pomen in dejavniki, ki pospešujejo tuja vlaganja (strani 3-9)

Tuja vlaganja so za države v tranziciji zelo pomemben element na poti v tržno ekonomijo, zato te države iščejo poti, da bi privabile tuje vlagatelje.

Številne države želijo privabiti tuje vlagatelje predvsem z davčnimi ugodnostmi.

OECD je organizirala vrsto posvetovanj, ki so preverila predvsem:

- 1.SPLOŠNE DEJAVNIKE, KI VPLIVAJO NA ODLOČITVE PRI VLAGANJIH
- 2.VLOGO DAVČNEGA SISTEMA PRI ODLOČITVAH VLAGATELJEV
- 3.VLOGO DAVČNIH SPODBUD PRI ODLOČITVI
- 4.VPLIV SPODBUD NA DELOVANJE DAVČNEGA SISTEMA

CILJI za pridobitev tujih vlagateljev so:

- dostop do naprednejše tehnike vodenja
- dostop do zahodnih tržišč
- pospeševanje privatizacije in prestrukturiranja
- dostop do sodobne tehnologije
- privabitev tujega kapitala

POZNAMO 2 VRSTI DEJAVNIKOV, KI POSPEŠUJEJO TUJA VLAGANJA:

- 1) DAVČNI DEJAVNIKI (davčni sistem, davčna stopnja-zajamčena predpisana davčna stopnja za tuja vlaganja)
- 2) NEDAVČNI DEJAVNIKI (velikost tržišča, drugi nedavčni zakoni in predpisi, dostop do osnovnih vlaganj, makroekonomski razvoj, negotovost).

DAVČNA STOPNJA:

Davčne stopnje so določene z DAVČNIMI PREDPISI ali:

- v odstotku glede na **vrednost obdavčljive osnove**
- **v pavšalnem (fiksni) znesku** glede na količinsko enoto

Enotna stopnja obdavčitev v gospodarstvu ni dober znak relativnega ekonomskega kazalca med državami OECD.

Na področju davčnih sistemov se pojavljajo sledeči problemi:

- v mnogih državah je NENATANČNA IN NEJASNA ZAKONODAJA;
- stanje še poslabšujejo pogoste in velike SPREMEMBE ZAKONOV IN PREDPISOV;
- probleme pomanjkanja jasnosti in stabilnosti zakonodaje pogosto poslabšujejo težave v IZVAJANJU ZAKONODAJE;
- zmanjšala se je tudi sposobnost davčnih oblasti, da zagotovijo PRAVOČASNE RAZLAGE ZAKONOV;

- včasih so DAVKOPLAČEVALCI NEGOTOVI, na koga se naj obrnejo za odgovore na svoja vprašanja;
- takšno stanje povečuje občutek tveganja za podjetja, ki želijo vlagati

Poleg davčne stopnje so za TUJE vlagatelje pomembni:

- učinki pogojev, ki jih določa davčna osnova
- ukrepi, ki jih podjetja izvedejo za znižanje davčnih obremenitev

Izkušnje v državah OECD so pokazale, da je lahko fiksna davčna stopnja pomembna pri uvajanju finančne strategije in strategije planiranja davkov podjetij

Podjetja, ki imajo svoje obrate v številnih državah, so pomembna predvsem za dežele v tranziciji, v mnogih primerih države gostiteljice tujega kapitala:

Odprta vprašanja:

- se odpovedo prihodku od davkov,
- imajo omejen pristop do podatkov in
- nimajo osebja, ki bi bilo izkušeno v bolj zapletenih področjih gospodarjenja

Na davčne osnove vplivajo naslednje težave:

- oblike amortizacije
- ostale značilnosti (visoka stopnja inflacije, premalo izkušenj z davčnimi sistemi, neizkušen način knjiženja stanj, pokrivanje izgub)
- pravila o preklicih (priporočljivo je, da se tujcem omogoča dostop do dogovorjenih poslov vlaganja tujega kapitala)
- obravnavanje stroškov (točno evidentiranje, leasingi, znižanje bančnih obresti)
- obdavčenje plač tujcev
- davčni dogovori med državami
- carinske dajatve na uvoženo investicijsko blago

28. Stroški in koristi davčnih spodbud (strani 10-11)

1. Temeljni razlog, ki ga navajajo proti uporabi spodbud je ta, da popačijo ekonomsko aktivnost (vpeljava novih davkov zaradi izpada proračunskih sredstev)

2. Spodbude povzročajo oblike naknadnih davkov z vračanje davčnih razlik in se razlikujejo od predhodnih oblik davkov (klasičnih oblik davkov domače države).

Te ugotovitve veljajo za razvito tržno ekonomijo in so eden od temeljnih razlogov, ki so vodile večino držav OECD k OMEJITVI UPORABE SPODBUD

3. Številna podjetja v tranzicijskih državah so še vedno pod nadzorstvom države (zato davčne spodbude niso primerne)!

4. Kapitalski trgi so zasnovani po merilih razvitih ekonomij in zato ne ustrezajo državam v tranziciji.

5. Osnovna informacija o tržnih možnostih in načinu poslovanja je nepopolna, zlasti za perspektivo tujih podjetij, ki nameravajo vlagati v državi.

6. Komerzialno in zakonsko ogrodje, ki zagotavlja tržno ekonomijo, se šele razvija

7. Mnogi tvorci v ekonomiji, vodje in delavci še niso seznanjeni z zakonitostmi delovanja tržišča in zato ne morejo delati na učinkovit način.

8. Uvedba neke spodbude pomeni neko pravico. Spodbude, ki so enkrat dodeljene, je zato težko ukiniti takrat, ko po mnenju koristnika vplivajo na njegovo poslovanje.

29. Nekateri pogledi na temeljne davčne spodbude (strani 12-20)

1. DAVČNE POČITNICE (pomenijo obdobja delnih ali popolnih davčnih oprostitev)

2. ČASOVNI ZAMIKI

3. ZNIŽANJE DAVČNIH STOPENJ

4. OLAJŠAVE PRI VLAGANJIH IN DAVČNI KREDITI (direktno znižanje)

Za DAVČNE POČITNICE je značilno: so se uporabljale v državah v razvoju, predvsem za nova podjetja-ta za določen čas ne nosijo bremena obdavčenja, davčne počitnice predstavljajo enostaven sistem za tuje vlagatelje v času, ko davčni sistemi tranzicijskih držav še niso čisto razviti, zaradi davčnih počitnic ni potrebno izračunavati davkov v začetnem obdobju, to pa ne velja za vlagatelje za daljši čas.

Davčne počitnice se nanašajo na:

začetek proizvodnje

prvo leto ko podjetje doseže pozitivni skupni dobiček vseh svojih enot ali dejavnosti

prvo leto, ko podjetje ustvari dobiček

NEKATERA IZHODIŠČA:

1. Pri velikih poslih se izgube običajno pojavljajo v začetnih letih proizvodnje.

2. Pojavljajo se posebni stroški, ki so povezani z začetnim obdobjem, uvažati je potrebno delovno silo in lahko se pojavijo stroški za razvoj lokalnega tržišča.

3. Davčne počitnice, ki prenehajo z začetkom proizvodnje, lahko v resnici povečajo davke, ki so plačljivi v času trajanja projekta in lahko delujejo kot zavora pri vlaganju

4. V kolikor se izgube pojavljajo v času davčnih počitnic, se ne smejo prenesti na obdobje, ko bodo davčne počitnice prenehale.

Zakoni držav v tranziciji določajo, da se davčne počitnice končajo, ko se PRVIČ POJAVI DOBIČEK.

Sorodno vprašanje je OBRAVNAVANJE AMORTIZACIJE V ČASU DAVČNIH POČITNIC:

ALI BO ODBITA V ČASU DAVČNIH POČITNIC;

ALI JO LAHKO ODLOŽIMO, DOKLER DAVČNE POČITNICE TRAJAJO.

Amortizacija predstavlja strošek pri izračunu DOHODKA.

Obračunavanje amortizacije je potrebno za natančno določitev zneska dohodka, ki je bil predmet davčnih počitnic.

Večina ponujenih davčnih počitnic v tranzicijskih državah je bila kratkotrajnih.

Takšne davčne počitnice zelo malo koristijo dolgoročnim kapitalsko intenziviranim projektom. Druge, daljše olajšave so lahko bolj koristne.

Olajšave zajemajo številne metode za znižanje davčnih obveznosti, ki jih dopuščajo davčni predpisi

NEKATERA IZHODIŠČA:

Davčne olajšave so namenjene znižanju davčnih izdatkov podjetij (in s tem večjemu dohodku)

ZNIŽANJE DAVKA pomeni neposredno znižanje zneska davkov, ki jih je potrebno plačati. V številnih državah v tranziciji se je pojavila posebna oblika olajšav pri vlaganjih. To je **ZNIŽANA DAVČNA STOPNJA ZA PONOVO VLAGANJE DOBIČKA**.

RAZLIKE MED SPODBUDAMI:

Nastanejo:

s pospešitvijo odbitkov pred obdavčitvijo osnove

z naknadnim priznanjem dohodka podjetij po obdavčitvi

Najbolj običajna oblika pospešenega odbitka je **POSPEŠENA AMORTIZACIJA**, kjer se stroški pridobljenega osnovnega sredstva lahko odpišejo po stopnji, ki je višja od ekonomske stopnje amortizacije.

NALOGE ADMINISTRACIJE:

1. Davčna administracija mora najprej preveriti, ALI JE BILA SPODBUDA PRAVILNO UPORABLJENA.

2. Administracija mora zagotoviti, da DEJAVNOST ALI PODJETJE RESNIČNO USTREZA SPODBUDI (npr. pravilno opredeliti obdavčitev za podjetje, katerega lastniki so tuji).

3. Zagotoviti morajo, da je KOLIČINA USTREZNA ZA SPODBUDO in PRAVILNO PODANA.

IZKUŠNJE Z UTAJO DAVKOV PRI DAVČNIH POČITNICAH:

- najlažje je sestaviti davčne načrte

- pomanjkljivo planiranje lahko privede do znatne izgube državnega proračuna

- nadalje lahko pomanjkljivo načrtovanje davčnih počitnic tudi zmanjšuje stroškovno učinkovitost davčnih spodbud.

- poglobitve oblike davčnih utaj podjetij so: (fiktivne tuje naložbe, prevračanje posla-npr. ustanovitev nove korporacije, prenos cenitev, regijska davčna utaja).

SPODBUDE ZA POSEBEN NAMEN:

pomanjkljivost je, da se do določenega obsega vabijo vlaganja brez ustrezne koristi za državo gostiteljico

izpadi davkov se lahko zmanjšajo, če se najdejo sredstva za usmerjanje spodbud v določene zelene dejavnosti ali projekte

METODE DRŽAV ZA DOSEGO BOLJŠEGA USMERJANJA:

povezave v slabo razvite regije

uporaba prosto carinskih con in con za pospeševanje izvoza

vezava spodbud na določene cilje

uporaba administrativnih pooblastil (pri tveganjih davčnih utaj)

30. Mednarodni vidik davčnih spodbud (strani 21-24)

Potrebno opozoriti na dvoje:

1. davčni postopek države, kjer se aktivnost odvija

2. davčni postopek v državi tujega izvora

DVE temeljni obliki vlaganj:

PODRUŽNICE (je preprosto oddelek tuje družbe, ki zagotavlja investicije in ni samostojna pravna oseba. Zato so dobički podružnice običajno obdavčeni tako, kot so pridobljeni)

ODVISNE DRUŽBE (je samostojna pravna oseba, njeni dohodki navadno niso vključeni v dohodke matične družbe, dokler niso vrnjeni kot dividende)

MOŽNOSTI OBDAVČITVE IZ TUJIH VIROV SO NASLEDNJE:

METODA ZNIŽANJA DAVKA (v matični in/ali tuji državi > delni ali celotni prehod davkov iz ene v drugo državo)

METODA OPROSTITVE – uporabljajo države OECD (pri tej metodi ni ponovnega davka na vrnjene dobičke in tako se tukaj ne pojavi povratna obdavčitev zaradi davčne spodbude v drugi državi)

METODA DAVČNO KREDITNIH SISTEMOV (TAX CREDIT – ZNIŽANJE DAVKA) (Večina držav omeji davčne kredite do vrednosti davka, ki bi bil plačan na tuj dohodek v tuji državi).

DAVČNE POGODBE:

“TAX SPARING” = davek ni plačan, vendar se po sporazumu šteje za že plačani davek

Pri »tax sparingu« tuja država obravnava dohodek, kot da je bil popolnoma obdavčen v domači državi (v državi investitorja) in ni bil beneficiran z davčno spodbudo.

To zagotavlja, da gre za ugodnost davčne spodbude vlagatelju in ni preprosto prenesena v državno blagajno tuje države.

Najpogostejše oblike TAX SPARING-a so v obliki:

DAVČNIH POČITNIC

NIZKIH DAVČNIH STOPENJ

PRIKRITIH DAVČNIH OLAJŠAV

Namen klavzul TAX SPARING je v tem, da dovoljujejo matični državi možnost zagotoviti davčne olajšave, ki bodo koristile tujemu investitorju in da ne bi šlo samo za prenos denarja v državno blagajno druge države, kar se lahko vidi tudi kot varovanje suverenosti matične države.

Ta zagotavlja matični državi več svobode pri zagotavljanju njenega stimulacijskega režima.

31. Načrtovanje davčnega sistema, ki bi bil privlačen za tuje vlagatelje

ZAKON O DAVKU NA DOBIČEK:

Struktura mora biti takšna, da dovoljuje spremembe, saj se ekonomija in obseg davčne administracije šele razvijata.

Osnovne značilnosti Zakona o davku na dobiček bi morale biti združljive z mednarodnimi normami.

POSEBNO POZORNOST MORAMO NAMENITI NASLEDNJIM VPRAŠANJEM (ki se nanašajo na obdavčitev dobička):

DOLOČENE DAVČNE STOPNJE MED 30% IN 40%;

VPLIV DEVALVACIJSKIH STOPENJ ZDRUŽLJIVIH S PRAKSO OECD NA OBDAVČITEV;

UPOŠTEVATI IZGUBE, KI JIH NOSI PREJEMNIK ZARADI STROŠKOV TRANSPORTA OD 5 DO 10 LET;

UPOŠTEVATI PRI OBDAVČITVI ODBITKE ZA STROŠKE, KRITIKO Z ZASLUŽKOM, KOT SO DELEŽI STROŠKOV IN PLAČE;

DOLOČENA TEHNIČNA PRAVILA, NUJNA ZA POSLOVNE OPERACIJE, NPR. DAVČNI POSTOPKI REORGANIZACIJE;
DAJATVE ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE;
CARINSKE DAJATVE.

MEDNARODNO NAČRTOVANI DOHODKI PODJETJA-izhodišča:

Države v tranziciji bodo v bližnji prihodnosti UVOZNIKI ČISTEGA (NETO) KAPITALA.

Zato morajo imeti UREJENO DAVČNO POLITIKO, ki bo podjetnikom zagotavljala pravični delež pri dobičku, pridobljenim s finančnimi transakcijami znotraj njihovih meja.

SISTEMI DOHODNINSKIH DAVKOV so in bodo tudi v bodoče ostali občutljivi za davčne utaje.

DAVKI PO ODBITKU (WITHHOLDING TAX – rečemo jim tudi ZADRŽANI DAVKI) so manj občutljivi za davčne utaje in bi v mnogih okoliščinah zagotavljali, da bi država dobila nekaj dohodka od finančnih transakcij znotraj njenih meja.

DAVČNE OSNOVE so še posebej ogrožene (za aktivne davčne subjekte) s plačili med povezanimi strankama, kot so npr. obresti, leasing, najemnine, licence in menedžerske plače, ki zmanjšujejo možnost držav, da pobirajo davek od dobička.

MREŽA DAVČNIH POGODB (dvo in več stranskih) je pomemben sestavni del v kopici davčnih politik, da bi tako privabili tuje vlagatelje).

DVA VIDIKA DAVČNIH POGODB:

1. POGODBE MED DRŽAVAMI, KI SO BODOČI VIRI TUJIH VLAGANJ.

S stališča tujega podjetja je davčna pogodba tisto, kar mu omogoča »pravila igre« za sodelovanje med viri in davčnim sistemom tuje države.

2. POGODBE MED DRŽAVAMI BI NAJ BILE OBLIKOVANE TAKO, DA BI POSPEŠILE RAST VLAGANJ IN TRGOVINE. Pogosto se to odraža na provizijah na davke po odbitku, ki so manj stroge kot pogodbe med državami

DAVČNA KONKURENCA:

Vse države imajo prednosti in pomanjkljivosti. Normalna reakcija države, ki ve, da je zanimiva za tuja vlaganja in ve za davčne spodbude druge države je, da UVEDE NEKO OBLIKO NADOMESTNE SPODBUDE.

Na koncu davčne spodbude, ki jih ponujata dve državi, nič ne spremenijo relativne spodbude za vlaganja med obema državama. Edini rezultat konkurenčnosti je, da dobita obe državi nižje davčne dohodke. Za obe državi bi bilo boljše, da bi se dogovorili, da ne bosta tekmovali.

Številne države OECD so sporazumno odpravile spodbude v prizadevanju za višje davčne dohodke.

Proračunski sistem Republike Slovenije

32. Pojem proračuna in njegovi dokumenti (strani 1-7)

PRORAČUN:

Proračun je instrument za politično, gospodarsko in socialno vodenje države, določa proračunske odhodke za izvajanje raznih programov in dejavnosti ter tako pomaga uresničevati vladne cilje kot na primer gospodarski razvoj in socialno varnost.

Izraz "proračun" se uporablja za letni načrt prihodkov in odhodkov družbeno- političnih skupnosti (državni, občinski proračun)

Zakon o javnih financah opredeljuje proračun kot akt države oziroma občine, s katerim so predvideni vsi prihodki in drugi prejemki ter odhodki in drugi izdatki države oziroma občine za eno leto.

Načeloma v vseh državah proračun sprejema parlament.

Pogovori o višini in dodelitvi proračuna potekajo kot različne borbe za udeležbo v sredstvih državnega proračuna, s katerim bi poslanci uresničili vsaj del svojih predvolilnih obljub in si s tem tudi nabirajo glasove za naslednje volitve.

DOKUMENTI PRORAČUNA:

Predlog državnega proračuna: je predlog proračuna za leto.

Dopolnjen predlog proračuna: predlog proračuna z dopolnitvami, ki se ga pripravi med postopkom obravnave in sprejemanja proračuna.

Sprejeti proračun: Proračun, ki ga sprejme Državni zbor (dopolnjen predlog z upoštevanjem sprejetih amandmajev). Je akt države, s katerim so predvideni prihodki in drugi prejemki ter odhodki in drugi izdatki države za eno leto.

Predlog sprememb proračuna: je predlog sprememb in dopolnitev sprejetega proračuna, ki se pripravi v letu pred pričetkom njegovega izvajanja.

Spremembe proračuna: Proračun, ki ga sprejme Državni zbor je akt države, s katerim so predvideni prihodki in drugi prejemki ter odhodki in drugi izdatki države za eno leto.

Za spremembe se vlada odloči v primeru, da:

- se bistveno spremenijo predpostavke gospodarskega razvoja,
- usmeritve ekonomske in javnofinančne politike
- oziroma v primeru, da ocena izvršitve tekočega proračuna pomembno odstopa od sprejetega proračuna.

Rebalans proračuna: Vlada predlaga rebalans proračuna, če se zaradi nastanka novih obveznosti za proračun ali spremenjenih gospodarskih gibanj povečajo izdatki ali zmanjšajo prejemki proračuna in izvajanje ukrepov za uravnoteženje proračuna ne uravnoteži proračuna.

Poročilo o izvrševanju proračuna: Poročilo je namenjeno poročanju Vladi in Državnemu zboru o izvrševanju proračuna v prvem polletju tekočega leta.

Zaključni račun proračuna: je akt države, v katerem so prikazani predvideni in realizirani prihodki in drugi prejemki ter odhodki in drugi izdatki države za preteklo leto.

33. Sestavni deli proračuna in klasifikacija (strani 8-16)

Proračun sestavljajo:

- splošni del,
- posebni del
- načrt razvojnih programov ter
- obrazložitev.

Splošni del sestavljajo **skupna bilanca** prihodkov in odhodkov, **račun** finančnih terjatev in naložb ter **račun** financiranja.

Posebni del proračuna sestavljajo finančni načrti neposrednih uporabnikov.

Načrt razvojnih programov sestavljajo letni načrti oz. plani razvojnih programov neposrednih uporabnikov. Te opredeljujejo dokumenti dolgoročnega razvojnega načrtovanja, posebni zakoni ali drugi predpisi.

KLASIFIKACIJA PRORAČUNA

Za relevantno prikazovanje sistema javnih financ je potrebno enotno identificiranje oseb javnega prava, ki morajo načrtovati in izvrševati proračun po enotnih načelih, enotno evidentirati in računovodsko porabo in o tem enotno poročati. Oblikovane so v tri standardne klasifikacije, ki omogočajo proučevanje vpliva proračuna na druge sektorje nacionalnega gospodarstva in omogočajo mednarodno primerljivost:

- **institucionalna** klasifikacija javno finančnih tokov
- **funkcionalna** klasifikacija javno finančnih tokov in
- **ekonomska** klasifikacija javno finančnih tokov.

INSTITUCIONALNA KLASIFIKACIJA pove, kateri proračunski uporabniki uporabljajo proračunska sredstva; določeni so s pravilnikom o določitvi uporabnikov in se delijo na 3 osnovne skupine:

- **nevladni** proračunski uporabniki (predsednik RS, državni zbor, državni svet),
- **vladni** proračunski uporabniki (vladne službe, ministrstva,...),
- **pravosodni** proračunski uporabniki (sodišča, tožilstva).

FUNKCIONALNA KLASIFIKACIJA kaže kaj se financira iz proračuna oziroma na katerih področjih država izvaja svoje naloge in programe. Funkcionalna klasifikacija izdatkov države razčlenjuje izdatke v 10 funkcionalnih področij:

- 1 Delovanje javne uprave
- 2 Obramba
- 3 Javni red in varnost
- 4 Gospodarska dejavnost
- 5 Varstvo okolja
- 6 Stanovanjska dejavnost in prostorski razvoj
- 7 Zdravstvo
- 8 Rekreacija, kultura in dejavnosti neprofitnih organizacij, društev, združenj in drugih institucij
- 9 Izobraževanje
- 10 Socialna varnost.

EKONOMSKA KLASIFIKACIJA javno finančnih tokov je podlaga za enotno proračunsko in računovodsko spremljanje, evidentiranje in planiranje javnofinančnih prihodkov in odhodkov.

Skupine kontov po posameznih bilancah so:

- A. Bilanca prihodkov in odhodkov
- B. Bilanca finančnih terjatev in naložb
- C. Račun financiranja

34. Postopek, izvrševanje in zaključni račun proračuna ter njegovi uporabniki (strani 17-22)

Postopek priprave in sprejemanja državnega proračuna delimo na:

- **postopek priprave predloga** državnega proračuna
- **postopek obravnave in sprejemanja** državnega proračuna v državnem zboru.

V Sloveniji se sprejemata proračuna za dve leti, za prihodnje leto in leto, ki temu sledi. S tem se zagotavlja kontinuirano financiranje države za dve leti.

Vlada posreduje predloge proračunov v državni zbor. Postopki obravnave in sprejemanja proračuna v državnem zboru so natančno določeni s poslovnikom državnega zbora.

IZVRŠEVANJE PRORAČUNA

Izvrševanje proračuna obsega vse postopke in aktivnosti, kijih je treba opraviti za to, da se realizira sprejeti proračun tako na nivoju proračuna kot celote kot na ravni posameznega finančnega načrta.

Izvrševanje proračuna se prične z uveljavitvijo proračuna in traja so konca proračunskega leta, ko je treba poročati o izvršitvi proračuna in v ta namen pripraviti zaključni račun proračuna.

ZAKLJUČNI RAČUN

Po preteku proračunskega leta mora vlada pripraviti zaključni račun proračuna.

V njem so prikazani predvideni in realizirani prihodki in drugi prejemki ter odhodki in drugi izdatki države za preteklo leto.

Načrt razvojnih programov

Načrt razvojnih programov je tretji del proračuna, ki vsebuje investicijske projekte in programe, državne pomoči te odhodke povezane s financiranjem skupnih evropskih politik in drugih donacij.

V načrtu razvojnih programov so proračunski odhodki, ki se nanašajo na razvojno politiko države, prikazani v obliki konkretnih projektov oziroma programov.

UPORABNIKI PRORAČUNA

- **neposredni uporabniki** (državni organi, ki se financirajo neposredno iz proračuna)
- **posredni uporabniki** (javni skladi, druge enote centralne ravni – javni zavodi, agencije),
- **Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije** in **Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije** – oba v obveznem delu zavarovanja,
- **druge enote javnega sektorja:** javni gospodarski zavodi javna podjetja in druga podjetja oziroma pravne osebe, v katerih država vpliva na upravljanje oziroma določanje poslovne politike.

35. Proračun Slovenije (njegove stopnje, naloge ministrstva, proračunski nadzor) (strani 23-30)

Proračun RS je akt države, s katerim so predvideni vsi prihodki in drugi prejemki ter odhodki in drugi izdatki države za eno leto. Proračun sprejme državni zbor.

Proračun **nastaja** v t.i. **proračunskem procesu**, ki poteka v več stopnjah:

1. **stopnja priprave proračuna**, v kateri vlada definira prioritete politike in jih na osnovi eksogenih predpostavk o zunanjem okolju pripravi v obliki osnutka proračuna, ki je predložen v parlamentarno razpravo. To je vladna stopnja proračuna.
2. **stopnja parlamentarne razprave**, v kateri politične stranke izražajo svoje strinjanje ali nestrinjanje z osnutkom proračuna, vključno z dajanjem nasprotnih predlogov in amandmajev na vladni predlog. Ta stopnja se zaključi s sprejetjem proračuna.
3. **stopnja izvrševanja proračuna**, v kateri proračunski uporabniki izvajajo sprejeto politiko. Po sprejetju proračuna lahko zaradi nepredvidenih sprememb v zunanjih okoliščinah (npr. mednarodna recesija ipd.) ali zaradi napačnega predvidevanja pride do potrebe po rebalansu proračuna.

Ministrstvo za finance (sektor za proračun)

Na ministrstvu za finance imajo poseben sektor - sektor za proračun, ki se ukvarja predvsem s pripravo proračuna, stalnim spreminjanjem izvrševanja proračuna, pripravo poročil ter analiz ter pravočasno pripravo morebitnih ukrepov za uravnoteženje proračuna v primerih, ko obstaja velika verjetnost, da se posamezni proračun ne izvršuje v okviru in obsegu, ki ga je predvidela zakonodajna veja oblasti.

Proračunski nadzor

V času trajanja proračuna je potreben tudi nadzor porabe proračunskih sredstev, ki lahko bistveno pripomore h kakovostnejšemu delu državne uprave.

Proračunski nadzor v grobem delimo na tri dele:

- **notranji nadzor** (zajema finančni nadzor pri neposrednih uporabnikih državnega proračuna, ki se izvaja **predhodno**, in notranje revidiranje, ki deluje naknadno). Notranji revizorji preverjajo načrtovanje in izvrševanje finančnih načrtov, pravilnost in smotnost porabe javnih sredstev, predvsem skrbijo, da notranje kontrole dobro delujejo.
- **zunani nadzor** je **naknadni nadzor porabe sredstev javnih financ** v Sloveniji izvajata državni zbor in računsko sodišče. Računsko sodišče opravlja zunanji strokovni finančni nadzor zakonitosti, namenskosti, nenemenskosti, gospodarnosti in učinkovitosti rabe sredstev javnih financ in v povezavi s tem poroča in svetuje.
- **inšpekcijski nadzor** izvaja ga ministrstvo za finance oziroma proračunski inšpektorji v okviru **urada za nadzor proračuna**. Pri tem gre za nadzor zakonitosti poslovanja pri uporabi proračunskih sredstev.

36. Proračunska načela (strani 31-38)

PRORAČUNSKA NAČELA

Tradicionalna proračunska načela lahko razdelimo na dve skupini:

1. formalno-statično skupino

- **načelo enotnosti proračuna** zahteva, da se vsi prihodki in izdatki v proračunu prikažejo v enem aktu, ki mora obsegati celotno aktivnost države.
- **načelo proračunske popolnosti** zahteva, da se vsi izdatki vnesejo v proračun v bruto zneskih (popolni zneski), brez odbitkov, ne glede na to, iz katerih virov so. Uveljavljanje tega načela omogoča organom, ki so pristojni za

sprejemanje proračuna, primeren pregled nad njimi. To načelo omogoča tudi uspešen nadzor nad pravilnostjo izvajanja proračuna, proti koncu proračunskega leta pa preverjanje podatkov.

- **načelo preglednosti proračuna** s zagotavlja tako, da se prihodki in izdatki v proračunu, tako centralnega organa kakor tudi v proračunih vseh politično – teritorialnih enot, prikažejo enotno, to je, prihodki po virih, izdatki po namenu.

2. dinamično-materialno skupino

- **načelo proračunske točnosti** zahteva, da so prihodki in izdatki v proračunu čim bolj natančno navedeni, tako, da ne bi prihajalo do razlik med proračunom kot planom prihodkov in izdatkov ter zaključnim računom proračuna kot pokazateljem točnosti tega plana.
- **načelo predhodne potrditve proračuna** poudarja, da mora pristojni organ za sprejemanje proračuna potrditi vse dohodke in izdatke proračuna, ker je nedopustno kakršnokoli proračunsko poslovanje, preden ni takšne potrditve. Če proračun ni pravočasno sprejet, se uporablja t. i. **začasno financiranje**.
- načelo proračunske specializacije
- **načelo proračunske javnosti** zagotavlja davčnim zavezancem in vsem državljanom, da se seznanijo z namenom trošenja sredstev, ki so z uporabo raznih finančnih instrumentov pobrana od fizičnih in pravnih oseb. Pomembno je, da je treba javnost upoštevati tako v fazi določanja proračuna kakor tudi v fazi njegovega izvajanja.
- **načelo proračunskega ravnovesja** zahteva, da so izdatki in prihodki v proračunu že pri sprejemanju v teku leta uravnovešeni.
- **načelo proračunske stvarnosti** – po tem načelu je mogoče predvideti v proračunu samo tiste dohodke, ki jih je mogoče uresničiti po realni oceni, sredstva pa razporediti v višini, ki je nujna za kritje javnih potreb in za izvajanje nalog, ki jih določena lokalna enota mora opraviti.
- **načelo periodičnosti proračuna.**

37. Postopek, sprejemanje in izvajanje proračuna v Sloveniji (strani 38-51)

POSTOPEK SPREJEMANJA PRORAČUNA

Ko je predlog proračuna pripravljen, ga vlada pošlje v parlament v obravnavo. Parlamentarna obravnavo se razlikuje:

- glede na predlaganje amandmajev,
- glede na razmerja med spodnjim in zgornjim domom parlamenta in
- glede na razmerje med parlamentom in vlado.

Postopek sprejemanja proračuna RS se vrši v državnem zboru (DZ) in ga določa Poslovnik DZ. Sejo DZ na kateri je opravljena predstavitev predloga proračuna se skliče najkasneje 10 dni po predložitvi predloga proračuna.

Predlog proračuna DZ predstavitelja predsednik vlade in finančni minister.

Postopek za obravnavo predloga proračuna in postopek predloga sprememb proračuna tečeta ločeno.

Postopek sprememb proračuna teče po postopku za sprejemanje sprememb (rebalans) proračuna.

Po končanem glasovanju v DZ o delih dopolnjenega predloga proračuna, predsedujoči DZ ugotovi ali je predlog proračuna usklajen glede celotnih prejemkov in izdatkov, ter če je usklajen po posameznih segmentih.

V primeru ugotovitve, da predlog proračuna ni usklajen, vlada ali matično delovno telo DZ predloži amandma za uskladitev.

Če DZ ne sprejme amandmaja uskladitve je v tem primeru tudi predlog proračuna nesprejet in posledično ni sprejet in potrjen proračun.

IZVAJANJE PRORAČUNA

Izvajanje proračuna obsega vse potrebne postopke in dejanja, ki jih je potrebno izvršiti za to, da se realizira sprejetje proračuna na različnih nivojih.

Izvajanje proračuna se prične takoj ob sprejetju oz. uveljavitvi proračuna in traja do konca proračunskega obdobja, ko je potrebno pripraviti zaključni račun proračuna.

Odgovornost za zakonito in transparentno porabo proračuna je določena na dveh oz. treh nivojih:

1. vlada je za izvrševanje proračuna kot celote odgovorna DZ. O izvrševanju proračuna mu mora poročati. V ta namen je vlada dolžna poskrbeti za to, da se poberejo načrtovani prihodki, da se ohranja potrebno proračunsko ravnotežje, da so opravljene prerazporeditve iz njene pristojnosti v skladu z zakonom. Vlada je tudi odgovorna za vzpostavitev pravilne in smotrne porabe sredstev.
2. predstojnik neposrednega uporabnika odgovarja za zakonitost, namensko porabo, gospodarnost in učinkovitost razpolaganja s proračunskimi sredstvi državnega organa, ki ga vodi v skladu z finančnim načrtom tako na strani izdatkov kot tudi na strani prejemkov proračuna.
3. ministrstvo za finance mora redno spremljati porabo proračuna in o tem obveščati vlado.

POSAMEZNI INSTRUMENTI IZVAJANJA PRORAČUNA

Kvota, mesečni načrti za izvrševanje proračuna in dinamizirane ocene prejemkov in izdatkov proračuna za določeno leto so instrumenti, ki služijo za optimalno upravljanje z likvidnimi sredstvi v okviru proračuna.

1. PRERAZPOREJANJE PRAVIC PORABE

V teku proračunskega obdobja pride do situacij, ko na določenih proračunskih postavkah ostaja, na drugih pa primanjkuje pravic porabe.

Z zakonom o javnih financah je dovoljeno prerazporejanje proračunskih sredstev v skladu z zakonom. V primeru, da so prerazporeditve v okviru proračuna v povečanem obsegu je potrebno predlagati DZ sprejem rebalansa proračuna.

2. PRORAČUNSKA REZERVA

V okviru proračuna se v skladu z zakonom o javnih financah oblikuje proračunska rezerva, ki se uporabi za odpravo naravnih nesreč (poplave, suša, zemeljski plazovi...).

O uporabi sredstev proračunske rezerve odloča vlada glede na predlog ministrstva za finance, ter v skladu z zakonom o odpravi naravnih nesreč.

3. ZAČASNO ZADRŽANJE IZVRŠEVANJA PRORAČUNA

V primeru, da se med proračunskim letom zaradi nastanka novih obveznosti ali nepredvidenih spremenjenih gospodarskih gibanj povečajo proračunski izdatki, lahko se zmanjšajo proračunski prejemki, vlada na predlog ministrstva za finance začasno zadrži izvajanje posameznih proračunskih izdatkov.

4. REBALANS PRORAČUNA

Rebalans proračuna je akt o spremembi proračuna med proračunskim letom.

Rebalans proračuna predlaga vlada v sprejem DZ, če oceni, da nastaja trajnejše neskladje med prejemki in izdatki proračuna.

Proračunski sistem EU

38. Uvodne misli ter temeljni pojmi (strani 1-7)

Proračun je pomemben mehanizem za EU, da uresniči obstoječe cilje politik, uvede spremembe in zagotovi čim večji dolgoročni učinek ukrepov EU.

Proračun se je pokazal kot ključni instrument za uresničitev ciljev politik EU. Pomeni naložbo za doseganje evropskih ciljev – državljani pa pričakujejo in si zaslužijo čim večjo korist od te naložbe. To pomeni, da se zagotovijo najučinkovitejša uporaba proračuna, upravljanje v skladu z najvišjimi standardi in oprijemljiv napredek v vsakdanjem življenju državljanov.

Zato je potreben proračun, ki se lahko spremeni glede na spreminjajoče se prednostne naloge in ki lahko spremlja proces razvoja evropskega povezovanja.

v sistemu financiranja proračuna EU ekonomske politike dejansko postanejo instrument za to, da se sredstva, zbrana v okviru evropskega proračuna, porazdelijo med njene članice čim bolj "pravično", ne pa instrument, ki naj bi zagotavljal, da se ta sredstva porabijo za namene, ki jih je ekonomsko najbolj "učinkovito" zadovoljevati na nivoju EU kot celote. Posamezne države članice želijo v proračun vložena sredstva nazaj, zato podpirajo tiste projekte (politike), za katere vedo, da bo njihova država lahko dobila sredstva nazaj. Finančni sistem evropskih skupnosti temelji na odločitvi držav članic o načinu in maksimalni višini prihodkov Skupnosti: predlog Sveta glede prihodkov morajo države članice ratificirati. Skupnost je pristojna, da odloča o svojih izdatkih, pri čemer mora upoštevati višino proračunskih prejemkov. Najpomembnejše pristojnosti v zvezi s proračunom (odločanje o izdatkih) so dodeljene Svetu EU in Evropskemu parlamentu.

Evropski proračun v obliki, ki jo poznamo danes, je rezultat vseh dogodkov, sprememb in prilagoditev, ki so se zgodile v zadnjih petdesetih letih. Kljub skromnim začetkom finančne politike Evropske skupnosti, je le-ta danes osrednjega pomena za njeno delovanje.

Pomembnost finančnega načrtovanja se nenazadnje kaže tudi v tem, da so pogajanja na tem področju tako med državami članicami kot tudi znotraj Skupnosti vedno veljala za ena najbolj napornih. Članice vse svoje izdatke in prispevke sistematično načrtujejo. Za uspešno soočanje z izzivom, biti enakopravni član Evropske skupnosti, obstaja visoka stopnja soglasja med državami članicami in ob upoštevanju že sprejetih izhodišč in obvez Evropske skupnosti glede skupnih politik, bi bilo potrebno obseg izdatkov razvojno naravnati. Danes kljub visokemu konsenzu še vedno prevladujejo interesi šesterice držav, ki so največje neto plačnice v proračun EU. Pri sprejemanju proračuna EU se odloča, koliko bo posamezna država plačala in koliko prejela iz skupnega proračuna.

Proračun EU se precej razlikuje od proračunov posameznih držav članic

Prva in najbolj opazna razlika je velikost. Skupni evropski proračun je sicer zrasel iz leta v leto, vendar je v primerjavi s splošnim bogastvom evropskih držav še vedno relativno majhen.

Finančni načrt za obdobje med leti 2000 in 2006, se je proračun za to obdobje omejil na največ 1,27 %

vrednosti skupnega domačega proizvoda petnajsterice. Takrat so se vrednosti nacionalnih proračunov držav petnajsterice gibale okoli 30 % BDP posamezne države.

V evropskem proračunu tako ni moč zaslediti izdatkov za javne storitve, socialno varnost ali drugih suverenostnih izdatkov, prav tako pa ni obremenjen z dolgom oziroma odplačevanjem le-tega.

Druga pomembna posebnost, je prepoved dolžniškega financiranja oziroma primanjkljaja. V skladu z določili Rimske pogodbe mora biti evropski proračun uravnotežen in ne sme imeti primanjkljaja.

V praksi to pomeni, da je vedno v presežku, saj države vanj vplačujejo več sredstev, kot jih je na koncu dejansko porabljenih

Presežek se državam vrne po enakem ključu, kot so bili izračunani njihovi prispevki ali pa se za to vsoto proporcionalno zmanjšajo njihovi bodoči prispevki

Tretja posebnost, je namen za katerega se sredstva lahko porabijo.

Sredstva iz evropskega proračuna so namreč namenjena za financiranje strogo določenih področij, večina denarja pa se porabi za izvajanje skupnih politik.

Največ sredstev je tako porabljenih za skupno kmetijsko politiko in sicer nekaj več kot 40 %, nekaj več kot 30 % sredstev pa je namenjenih strukturnim in kohezijskemu skladu.

39. Proračunski prihodki in odhodki (strani 8-13)

1. Tradicionalni lastni viri (TLV); Tradicionalne lastne vire sestavljajo:

- carine (dajatve za izravnavo cen na področju kmetijstva in druge dajatve v okviru skupne kmetijske politike, dajatve za sladkor in oglukoza ter carine)
- kmetijske dajatve, ki jih pobirajo nacionalne davčne administracije. Po odbitku 25 % pobranih sredstev zaradi stroškov administriranja se ta sredstva prispevajo v proračun EU.
- Delež TLV v prihodkih proračuna EU za leto 2007 je bil približno 15 %.

2. Sredstva, ki temeljijo na davku na dodano vrednost (DDV); DDV vir ne predstavlja pristnega davčnega vira, temveč se odmeri na osnovi statično usklajene DDV osnov osnovne držav članic, ki se določa na osnovi nacionalnih računov.

-Razlog za takšen pristop je v tem, da kljub visoki stopnji harmonizacije na področju DDV obstaja v različnih državah vrsta izjem, zaradi katerih ne bi bilo usklajeno vplačevanje deleže dejansko pobranega DDV v proračun EU.

-Zaradi regresivne narave davka je osnova nadalje omejena na 50 % BDP. Izklicna DDV stopnja je v obdobju 2007 – 2013 postavljena na višini 0,3 % osnove.

3. Sredstva na osnovi BDP; Ta sredstva so namenjena uravnoteženju proračuna.

-Odmerijo se kot enotna stopnja v sorazmerju z BDP vsake države članice, ki naj bi kot kazalec najbolje odražal plačilno zmožnost držav članic.

-Odmerjena stopnja v posameznem letu se prilagaja potrebam po uravnoteženju proračuna, ob omejitvi, da lahko skupna vsota vseh lastnih sredstev (TLV, DDV, BDP) znaša največ 1,24 odstotka BDP.

Sredstva evropskega proračuna se lahko porabijo le za posebej določene namene. Med leti 2000 in 2006 je bilo osem večjih področij na odhodkovni strani proračuna:

- skupna kmetijska politika, (v obdobju 2007-2013 pa konkurenčnost in kohezija)
- strukturne politike,
- notranje politike,
- zunanje zadeve,

- administracija,
- rezerve,
- predpristopna pomoč,
- širitev.

•Vsako izmed teh območij mora biti dovolj homogeno, da omogoča identifikacijo političnih prioritet Skupnosti, hkrati pa dovolj široko, da po potrebi dopušča možnost realokacije izdatkom med različnimi programi znotraj posameznega področja. Vsako od področij je samostojna, zaključena celota, ki pokriva specifično kategorijo dejavnosti, zaradi česar se sredstva iz določenega področja ne morejo uporabljati za financiranje izdatkov iz drugega področja

40. Proračunska načela (strani 14-16)

- Načelo enotnosti proračuna pomeni, da so vanj vključeni vsi prihodki in odhodki EU. Pomembna izjema od tega pravila je proračun ERS, ki ga financirajo države članice in se uporablja za razvojne programe v afriških, pacifiških in karibskih državah. Zaenkrat še ni predvidena njegova vključitev v enotni proračun EU.
- Načelo vsesplošnosti pomeni, da se vsi prihodki in odhodki EU zberejo in prikažejo v proračunu ter zagotavlja, da so prihodki in odhodki med seboj neodvisni, kar pomeni, da nobena vrsta prihodka ni vezana direktno na odhodke.
- Načelo letnega proračuna pomeni, da traja proračunsko leto od januarja do decembra. Zajem financiranja programov, daljših od enega leta, se izvaja preko ugotavljanja razlik med prevzetimi obveznostmi in dejanskimi izplačili, tako da se razlika prenese v proračun prihodnjega leta.
- Načelo uravnovešenosti pravi, da morajo biti prihodki proračuna EU izenačeni z odhodki. Pri tem ni dovoljena izposoja sredstev za pokrivanje proračunskega primanjkljaja, proračunski presežek pa se vnese kot prihodek v proračun za naslednje leto.
- Morebitni nepredvideni dodatni izdatki se morajo pokriti z dodatnim in/ali dopolnilnim proračunom.
- Načelo ločenosti po namenu pomeni, da se prihodki načrtujejo glede na vir, odhodki pa glede na njihov namen.
- Načelo določa tudi horizontalno strukturo oziroma bilančno obliko, kar pomeni, da se prihodki prikazujejo ločeno od izdatkov.
- Načelo enote izražanja pomeni, da se vsi zneski izražajo v evrih

41. Postopek sprejemanja proračuna (strani 17-25)

•Pri sprejemanju proračuna sodelujejo trije glavni organi EU, in sicer Evropski parlament, Evropska komisija in Svet EU. Vsak izmed njih opravlja svoje posebne naloge in obveznosti

Evropski parlament:

- je udeležen pri pripravi proračunskih smernic in tipov trošenja,
- določi neobvezne izdatke (izdatki za šolstvo, socialne in lokalne programe, projekte za varstvo okolja, hrano in humanitarno pomoč) in ima pravico vlagati amandmaje k tem izdatkom, kakor tudi predlagati spremembe pri obveznih izdatkih,
- sprejme/zavrne proračun in izvršuje nadzor njegovega izvrševanja,
- ponovno obravnava letno poročilo.

Evropska komisija

- pripravi predhodni osnutek proračuna in po njegovem sprejetju upravlja z izdatki,
- skrbi za samo izvajanje proračunske politike.

Svet EU

- sprejme osnutek proračuna,
 - ima glavno besedo pri obveznih izdatkih (izdatki za kmetijstvo, mednarodne aktivnosti, itd),
 - predlaga spremembe k parlamentarnim neobveznim izdatkom.
- Sam postopek priprave proračuna za posamezno leto se začne v januarju v predhodnem letu in konča s sprejemom proračune praviloma v decembru istega leta.
- Letni postopek sprejemanja proračuna sestoji iz petih stopenj, vedno pa ga začne EK, ki je zadolžena za pripravo predhodnega osnutka proračuna, zaključí pa EP z dokončnim sprejetjem proračuna. Prva stopnja tako vključuje izdelavo finančnega okvirja za naslednje proračunsko leto, ki je nato glavna tema prvega medinstitucionalnega sestanka med EK, EP in Svetom EU v mesecu aprilu.
 - Generalni direktorat 19 še pred tem izda okrožnico za vse ostale generalne direktorate, s katero jih obvesti o finančnem okvirju.
 - Le-ti potem podajo svoje predloge, ki nato postanejo predmet usklajevanj. Ko Generalni direktorat 19 doseže soglasje, predhoden osnutek proračuna, ki je napoved za izdatke in prihodke za naslednje leto, pretehta še EK kot celota.
 - Sprejme ga v začetku meseca maja in ga nato preda najkasneje do 15. junija v obravnavo proračunskemu organu (se pravi Svetu EU in EP)
 - Konec junija oziroma v začetku julija pride do ponovnega sestanka vseh treh institucij, kjer se dogovarjajo o izdatkih, še posebej o zneskih obveznih izdatkov.
 - Temu sledi druga stopnja pri sprejemanju proračuna, in sicer oblikovanje osnutka proračuna s strani Sveta EU.
 - Svet EU opravi prvo branje predhodnega osnutka proračuna in šele po posvetovalnem sestanku z delegacijo EP še pred koncem julija sprejme osnutek proračuna in ga pošlje EP do prve polovice septembra.
- Po ponovnem trilateralnem sestanku sledi sredi oktobra, ki obravnava prihodnji proračun in uvedbo proračuna za tekoče leto, EP opravi prvo branje osnutka proračuna, kar predstavlja
- tretjo stopnjo proračunske procedure. EP lahko tudi oblikuje amandmaje za neobvezne izdatke in predloge sprememb za neobvezne izdatke.
- Sredi novembra se proračunski organ sestane že četrtič na pomembnem trilateralnem sestanku, kjer skušajo doseči dogovor med EP in Svetom EU glede nerešenih problemov.
- V četrti stopnji procesa sprejemanja proračuna EP vrne osnutek proračuna Svetu ministrov v drugo branje.
 - Le-ta v drugi polovici novembra preuči predlagane spremembe in dopolnitve, od katerih jih ponavadi le nekaj sprejem, veliko večino pa zavrne.
 - Osnutek proračuna nato pošlje v drugo in hkrati zadnje branje EP
- Peta oziroma zadnja stopnja pa vključuje drugo branje osnutka proračuna s strani EP in sprejetje proračuna. Po pričakovanjih EP v skladu s svojimi pristojnostmi obnovi dopolnitve, ki jih je pred tem zavrnil Svet EU.
- Sledijo še zadnja pogajanja med EP in Svetom EU, ki običajno trajajo vse do decembrskega zasedanja EP, na katerem poslanci dokončno sprejmejo proračun, ki pride v veljavo (v januarju) s podpisom predsednika EP.
 - Seveda ima EP tudi možnost, da zaradi pomembnih razlogov zavrne proračun kot celoto.

Končno odgovornost za izvrševanje proračuna ima Evropska komisija.

-V praksi se levji delež sredstev EU (približno 76 %) porabi z „deljenim upravljanjem“. Po tej ureditvi odhodke upravljajo organi v državah članicah, in ne Komisija.

-Z različnimi oblikami medsebojnega nadzora se zagotavlja, da se zadevna sredstva upravljajo na primeren način in v skladu z veljavnimi predpisi.

Zaradi večje preglednosti, tj. katere politike se izvajajo, koliko denarja se porabi za vsako od njih in koliko ljudi pri tem dela, je proračun EU razdeljen na enaintrideset področij.

-Vsako od njih je razčlenjeno tako, da so prikazane različne dejavnosti, ki se financirajo po posamezni politiki, in njihov skupen strošek tako za finančna sredstva kot za človeške vire (na primer varstvo gozdov se financira v postavki okoljske politike).

-Ta način organizacije proračuna imenujemo k dejavnostim usmerjen proračun

- Pravila, ki urejajo odhodke

- Glavna pravila, ki urejajo dejansko porabo sredstev EU, so zbrana v finančni uredbi.

- Drugi sklop pravil, izvedbena pravila, podrobno pojasnjuje način uporabe finančne uredbe.

- Poleg tega mora biti z redkimi izjemami vsak začetni program zajet s posebnim predpisom o odobritvi ali pravno podlago, preden se lahko sredstva sprostijo. Te pravne podlage opredeljujejo cilje zadevne dejavnosti in povezane stroške ter pogosto določajo večletne omejitve porabe .

Države članice EU odločitve sprejemajo v skupnih institucijah. To so:

- Evropska komisija (EK),

- Svet EU,

- Evropski parlament (EP),

- Evropsko sodišče in

- Računsko sodišče.

Institucionalna struktura EU je zasnovana tako, da omogoča predstavljanje interesov vseh držav članic, državljanov EU in nadnacionalni interes EU.

Sam proces sprejemanja odločitev teži k usklajevanju različnih interesov oziroma k iskanju rešitev, ki so sprejemljive za vse.

- EK – Evropska komisija je najpomembnejša ustanova za delovanje evropske integracije.

- Je varuh pogodb in edina, ki lahko daje in pripravlja predloge zakonskih aktov prvega stebra, o katerih nato odločata EP in Svet EU.

- EK nadzoruje izvajanje zakonodaje in tudi izvajanje proračunske politike.

- Sedež EK je v Bruslju.

- Svet ministrov ali svet EU je najpomembnejša institucija EU v procesu sprejemanja odločitev.

- Je glavni organ za usklajevanje splošne ekonomske politike držav članic.

- Kot zastopnika interesov držav članic ga sestavljajo ministri držav članic EU, pristojni za področje, ki ga na posameznem srečanju obravnavajo.

Evropski svet je najvišje politično telo, ki je izven institucionalnega okvira EU, vendar je izjemnega pomena, saj oblikuje splošna priporočila in smernice razvoja EU.

-Sestavljajo ga:

- predsedniki držav ali vlad držav članic in

- predsednik EK.

Sestajajo se najmanj dvakrat, praviloma pa štirikrat letno, v državi, ki predseduje Svetu EU, ali v Bruslju, kjer razpravljajo in rešujejo politično najtežja in najpomembnejša vprašanja.

EP – Evropski parlament sestavljajo neposredno izvoljeni poslanci, ki prihajajo iz držav članic in zastopajo interese svojih volivcev. Je nadzorni in posvetovalni organ.

-Klasično zakonodajno funkcijo izvaja v omejenem obsegu, torej le skupaj s Svetom ministrov.

- EP ima pomembno vlogo tudi pri sprejemanju evropskega proračuna, saj brez njegovega soglasja, proračun ne more biti sprejet, in pri nadzoru njegove porabe.
- EP tudi zasliši in z glasovanjem potrjuje predsednika in člane EK ter imenuje varuha človekovih pravic.
- Med drugim odloča tudi o širitvi EU, saj lahko uporabi veto na sprejem nove članice.

43. Ostale institucije, ki skrbijo za izvajanje proračuna (evropska centralna banka, evropsko sodišče, računsko sodišče, medinst. sporazumi, nadzor) (strani 34-39)

ECB - Evropska centralna banka in nacionalne centralne banke sestavljajo evropski sistem centralnih bank, katerega poglavitni cilj je vzdrževanje trdnosti cen.

Nasproti drugim institucijam Unije in upravi držav članic je ECB neodvisna.

ECB - je zdaj edina evropska institucija z lastno pravno subjektiviteto. Samo ona je pooblaščenca za odobritev izdajanja evra. ECB je zaradi varovanja svojih pravic v skladu s členom III-365(3) tako kot doslej (člen 230 (3) PES) pristojna za vložitev tožbe na Sodišču Evropske unije.

- Evropsko sodišče skrbi za pravilno in dosledno izvajanje evropske zakonodaje v državah članice.
- Hkrati pa je pristojna za pravilno razlago evropskega pravnega reda.
- Je končni razsodnik sporov med državami članicami, med evropskimi institucijami in članicami ter med institucijami in fizičnimi osebami.
- Sedež evropskega sodišča je v Luksemburgu .
- RAČUNSKO SODIŠČE opravlja revizijo vseh prihodkov in odhodkov Unije in skrbi za dobro finančno vodenje.
- Po koncu vsakega proračunskega leta pripravi letno poročilo.
- Računsko sodišče sestavlja po en državljan vsake države članice. Člani so imenovani za mandat šestih let, predsednik Računskega sodišča pa je izvoljen med svojimi člani za mandat treh let.
- O imenovanju predsednika odloča Svet po posvetovanju z Evropskim parlamentom
- Poslovnik Računskega sodišča odobri Svet.

Medinstitucionalni sporazumi

V proračunskem postopku je prihajalo do številnih sporov med Svetom in Evropskim parlamentom, ki jih je pogosto moralo reševati Evropsko sodišče.

-Z namenom razrešiti spore o pristojnostih so Svet, Evropski parlament in Komisija sklenili t. i.

"medinstitucionalne sporazume", ki urejajo sodelovanje udeležencev v proračunskem postopku.

-V skladu s sklepom v Zapisniku o sprejetju proračunske pogodbe z dne 22. 4. 1970 Svet in Evropski parlament med postopkom na različne načine sodelujeta. Obojestranska udeležba na posvetovanjih naj bi pripomogla k zblizevanju stališč.

Nadzor proračuna

•Na strani Komisije upravlja programe in dejavnosti EU osebje oddelkov Komisije (imenovanih generalni direktorati), ki so pristojni za posamezna področja, po potrebi v sodelovanju s kolegi v državah članicah EU.

•V vsakem oddelku Komisije je član osebja (navadno generalni direktor) imenovan za „odredbodajalca“ in mora prevzeti popolno in končno odgovornost za delovanje na področju v svoji pristojnosti, čeprav so vsi zaposleni v EU seveda disciplinsko in materialno odgovorni za svoja dejanja.

•Od leta 2002 vsi oddelki Komisije predložijo članom Komisije letno poročilo o delu ter v njem navedejo svoje dosežke v zadevnem letu in predloge za odpravo morebitnih pomanjkljivosti. Sintezno poročilo se nato pošlje Parlamentu in Svetu. To poročilo je zdaj eden od temeljev, na katerem Evropsko računsko sodišče osnuje svojo letno izjavo o zanesljivosti v zvezi s tem, kako EU upravlja svoja sredstva .

•Nadzor nad vodenjem proračuna izvajata Svet in EP. Po členu 206 I RP drug za drugim preverita:

- zaključni račun proračuna,
- poročilo računskega sodišča skupaj z odgovori organov, nad katerimi je bil nadzor izveden, in sicer na zahtevo teh organov,
- posebna poročila računskega sodišča.
- na priporočilo Sveta, ki se sprejme s kvalificirano večino, EP na tej podlagi razbremeni Komisijo pri izvrševanju proračuna.

44. Reforma proračunskega sistema financiranja (ABB metoda in njegova nomenklatura, boj proti proračunskim prevaram in sankcije) (strani 40-51)

Reforma sistema financiranja:

- Finančna reforma v institucijah EU je zaznamovala leto 2002.
- V rekordnem času je bila sprejeta nova finančna uvedba proračuna skupnosti, ki predstavlja pomemben dogodek, tako za upravljanje proračuna EU, kot tudi enega izmed pomembnejših predlogov EK.
- V juniju 2002 sta se Svet EU in EP sporazumela in sprejela novo Finančno uredbo, seveda ob upoštevanju predlogov Računskega sodišča.
- Nova verzija poenostavlja pravila, jasno predstavlja načela proračuna EU in se osredotoča na politični del proračuna (ABB nomenklatura).
- ABB nomenklatura je prvič uradno uporabljena v proračunu za leto 2004, neuradno pa so jo uporabljali v predhodnih letih. Finančna uredba pa vsebuje tudi določila za modernizacijo računovodskega sistema v letu 2005 .

Metoda ABB : Priprava proračuna na podlagi ABB metode zagotavlja jasen pregled celotnih sredstev, ki so predlagana za posamezno politično področje.

Metoda vključuje tako človeške kot finančne vire.

Tradicionalno ločevanje administrativnih (del A) in operativnih (del B) je tako nadomestila struktura, ki predstavlja sredstva EK po političnih področjih in dejavnostih.

Metoda ABB tako vključuje dve pomembni novosti .

1.Večjo uporabo razdelitve sredstev »od zgoraj navzdol«

Ta način omogoča zelo natančno finančno razdelitev že pri samem predlogu proračuna. Pri tem se upoštevajo prioritete EP in Sveta EU;

2. Uvajanje metode zagotavlja celoten pregled različnih virov, razporejenih po posameznih področjih in učinkovitejšo rabo javnih sredstev.

Informacije, ki jih ta področja pridobijo na podlagi metode ABB lahko uporabijo tako za informiranje kot pripravo predloga proračuna.

•Področja v ABB nomenklaturi: ABB nomenklatura vključuje 31 področij od tega jih 30 predstavlja politična področja EK, 31 področje pa vključuje rezerve. Nekatera izmed njih so:

- kmetijstvo in razvoj podeželja,
- regionalna politika,
- zaposlovanje in socialne zadeve
- Izobraževanje in kultura,
- zdravje in zaščita potrošnikov,...

•Nekatera politična področja so pretežno operativnega značaja,saj je njihova glavna dejavnost zagotavljanje denarne pomoči, medtem ko so druga področja (npr. usklajevanje in pravno svetovanje, proračun) horizontalnega oziroma administrativnega značaja in zagotavljajo sredstva za upravljanje/vodenje in pravilno vodenje EK

Boj proti prevaram: Zaradi naraščanja evropskega proračuna, s čimer narašča tudi izguba sredstev EU

zaradi prevar in drugih nepravilnosti, postajajo vedno bolj nujni ukrepi, ki bodo zavarovali finančne interese EU.

Dolžnost članic je, da glede goljufanja, ki nasprotuje finančnim interesom Skupnosti, uporabijo enake ukrepe kot glede goljufanja, ki nasprotuje njihovim lastnim finančnim interesom. Takšno stališče je zavzelo Evropsko sodišče.

Letno znašala škoda zaradi zlorab, ki so jih odkrili, približno 1-2% proračuna Skupnosti.

- Vendar pa je treba upoštevati, da velik del zlorab in prevar ostane neodkritih, kar pomeni, da je dejanska škoda verjetno znatno večja.

- Nekateri celo ocenjujejo, da škoda znaša med 10 in 20% celotnega proračuna, vendar jim teh domnev ni uspelo dokazati.

- Komisija je osnovala posebno enoto za koordinacijo boja proti prevaram. V zadnjih letih je bila s posredovanjem organov Skupnosti na področju boja proti prevaram sprejeta množica pravnih aktov. Amsterdamska pogodba: Npuri za doseganje učinkovite zaščite finančnih interesov skupnosti so obrodili sadove tudi v Amsterdamski pogodbi.

- Člen V AP izrecno določa, da se morajo proti goljufijam boriti ne samo države članice, ampak tudi Skupnost. Potrebno je sprejeti ukrepe, "ki bodo zastraševalni oz. takšni, da bodo vodili k učinkoviti zaščiti v državah članicah".

- Svet sprejme (po postopku, ki ga določa člen 189 b) po razpravi z Evropskim sodiščem ukrepe, ki so potrebni za zaščito oz. boj proti prevaram, katere so usmerjene proti finančnim interesom Skupnosti.

- Ti ukrepi ne vplivajo na uporabo kazenskega in procesnega prava v posameznih državah članicah." Torej bodo kmalu opredeljena pooblastila glede ukrepov za boj proti prevaram. Med ukrepe, ki jih imamo v mislih, spadajo poostreno preventivno delovanje proti prevaram, sistematične kontrole in analize kot tudi sankcije.

• **SANKCIJE:** Na področju sankcij nasproti fizičnim osebam Skupnost nima pooblastil za izrekanje upravnih, kaj šele kazenskopravnih sankcij.

• Skupnost sicer lahko izdaja smernice, ki obvezujejo članice, da uvedejo ustrezne zakonske dejanske stane kaznivih dejanj (ima torej pristojnost za dajanje navodil).

• V pristojnosti Skupnosti je tudi harmoniziranje nacionalnih kazenskih zakonov s pomočjo smernic. Ker Skupnost nima kazenske oblasti, pa ne more sama določati kaznivih dejanj. Na tako občutljivem (in pomembnem) področju se članice niso želele odpovedati državni suverenosti.

• Zlasti zaradi ne dovolj izoblikovanih ("premajhnih") pristojnosti Evropskega parlamenta, kar bi pomenilo nezadostno (demokratično) legitimnost. Dejstvo, da gre tukaj le za omejeno področje kazenskopravnih pristojnosti, ki naj bi služilo le za zadovoljevanje specifičnih potreb Skupnosti, vendarle (še) ne zadostuje za spremembo dosedanje ureditve.

Socialno zavarovanje

45. Temeljne ideje socialnega zavarovanja (strani 3-7)

Socialno zavarovanje (*social insurance*) izhaja iz nekaterih tradicionalnih oblik preskrbe za obdobja, ko si ljudje ne morejo pridobivati sredstev za preživljanje. **Osnovna ideja je odpoved porabi določenega dela dohodka v sedanosti, da bi se zagotovila stabilnejša prihodnost (starost, bolezen, nezmožnost za delo).**

Te tradicionalne oblike so predvsem: **individualno varčevanje, vzajemno varčevanje, odgovornost delodajalca in komercialno zavarovanje.**

Individualno varčevanje delavcev za hude čase je bilo enostaven, vendar nezadosten način zagotavljanja socialne varnosti. S sredstvi, privarčevanimi od nizkih mezd se ni bilo mogoče preživljati v primeru dalj časa trajajoče nezmožnosti za delo ali daljše brezposelnosti. Varčevanje je neučinkovito tudi ob monetarni nestabilnosti.

Vzajemno varčevanje delavcev v društvih za vzajemno pomoč je imelo namen pomagati članom v primeru bolezni, nesreče in smrti z delnim plačilom stroškov. Slabost tega načina je bila, da zbrana sredstva niso zadoščala ob hkratnem nastopu večjega števila socialnih primerov, n. pr. ob množični nesreči v rudniku. Poleg tega so mnoga od teh društev začela poslovati na komercialnih temeljih.

Delodajalci so bili delavcem odgovorni za škodo zaradi nesreč pri delu sprva po splošnih načelih odškodninske odgovornosti. To pomeni, da so morali delavci pri uveljavljanju odškodnine dokazovati, da je do nesreče prišlo po krivdi delodajalca. Kasneje se je razvila teorija profesionalnega rizika, po kateri ima delavec pravico do odškodnine, ne da bi moral dokazati krivdo delodajalca. Delodajalec je postal objektivno odgovoren kot lastnik nevarnih delovnih naprav. Ta teorija je postala temelj predpisom o zavarovanju za nesreče pri delu. Delodajalci so se za to odgovornost zavarovali pri komercialnih zavarovalnicah.

Raznih oblik komercialnega zavarovanja, kot je npr. življenjsko zavarovanje, so se posluževali tudi delavci. Ker zavarovalnice poslujejo po gospodarskih načelih, zavarovalne premije prilagajajo stopnji tveganja. Predvidevanja zavarovalnic temelje na aktuarskih izračunih. Za tiste osebe, pri katerih je verjetnost nastopa zavarovanega primera največja, je zavarovanje (pre)drago.

Opisani načini (samo)pomoči za hude čase v različnih oblikah še vedno dopolnjujejo obstoječe sisteme socialne varnosti.

Prvi zakoni s področja socialnega zavarovanja so bili sprejeti v Nemčiji na pobudo kanclerja Bismarcka: leta 1883 zakon o bolniškem zavarovanju, leta 1884 zakon o zavarovanju za nesreče pri delu in leta 1889 zakon o zavarovanju za primer invalidnosti in starosti. Vse tri panoge zavarovanja so bile obvezne za industrijske delavce. Organizacija bolniškega zavarovanja je bila zaupana blagajnam vzajemne pomoči, ki so jih upravljali delavci, organizacija zavarovanja za nesrečo pri delu delodajalskim združenjem, zavarovanje za starost in smrt pa pokrajinskim organom – državi.

Nemški sistem so povzele in dopolnile nekatere druge države. V Združenem Kraljestvu je bilo obvezno socialno zavarovanje uvedeno leta 1911. Kot prva država je v socialno zavarovanje vključilo zavarovanje za primer brezposelnosti. Družinske dajatve so bile najprej uvedene v Belgiji leta 1930 in v Franciji leta 1932.

46. Načela socialnega zavarovanja (strani 8-11)

Temeljno načelo iz katerega izvira socialno zavarovanje je načelo solidarnosti.

1. **Načelo pomoči** - uporabi se, ko posameznik dokaže, da mu je potrebna tuja pomoč za stroške nujnih življenjskih potreb in so izčrpane vse druge možnosti zagotovitve posameznikove eksistence (dodelitev je vezana na postopke pristojnih služb, ki ugotavljajo stopnjo socialne stiske, kar

pomeni neprijetne posege v osebnost, veliko ljudi ne mara nikakršne »miloščine« in darov, ampak raje sami zagotavljajo svojo socialno in ekonomsko varnost).

Osnovna ideja je, da se v denarnih skladih zbirajo sredstva na osnovi načela vzajemnosti, iz njih pa se pokriva materialna in druga škoda, kije nastala posameznikom.

Ločimo med:

1. socialnim zavarovanjem in
2. pogodbenim zavarovanjem (vendar se ga ne sme prepustiti tržnim zakonitostim, zato je potrebna intervencija države);

razliki med socialnim in pogodbenim zavarovanjem sta v tem, da se pri socialnem zavarovanju:

- a) zavarovancem nudijo enake storitve kljub različnim vplačilom in da
- b) ni mogoče vključiti določenih storitev zaradi prevelikih rizikov.

Socialno zavarovanje opredeljujejo naslednji elementi:

- obveznost socialnega zavarovanja
- omejeno število zavarovancev
- prerezporeditev dohodka
- dohodek je osnova za višino premije

Cilj socialnega zavarovanja je zagotoviti določeno stopnjo socialne varnosti posameznika, skupin ali celotnega prebivalstva, pri čemer se upošteva njihova ekonomska moč, kot tudi specifične ekonomske, finančne in socialne okoliščine.

Storitve socialne pomoči **se financirajo** tako, kot drugi javni izdatki, v glavnem **iz davčnih prihodkov**.

2. Načelo zavarovanja

Za načelo zavarovanja je značilno, da:

- posameznik sam prispeva k svoji ekonomski in socialni varnosti.
- temelji na prispevkih:
 1. posameznika
 2. delodajalcev
 3. države, ki odvaja določena sredstva
- ni ekvivalence med vplačili in storitvami tako kot pri pogodbenem zavarovanju,
- zavarovanec dobi določene fiksne, vnaprej določene zneske za vnaprej predvidene primere,
- denarni zneski, ki s zavarovancem izplačujejo so deloma sicer odvisni od višine vplačil zavarovancev, niso pa odvisni od njihovih materialnih razmer.
- zavarovanje je obvezno – da zajame vse, ker bi sicer posamezniki ne poskrbeli za svojo bodočnost, slej ko prej pa postali breme celotne družbe.

3. Načelo ponudbe

Za načelo ponudbe je značilno, da:

- gre za pravico posameznika, da od države zahteva z zakonom predvidene prejemke, brez obveznosti, da bi moral za to plačati premije,
- temelji na realni predpostavki, da samopomoč določenega kroga oseb ni možna,
- izvaja se, kadar država prevzame neko posebno odgovornost za določene osebe (begunci, žrtve vojne,...),
- od tega, kako je država opredelila svoje obveznosti, je odvisno, kdo bo imel pravico uveljavljati predvidene usluge.

47. Riziki in storitve socialnega zavarovanja (strani 12-17)

Pojem rizika

- so pojavi oziroma dogodki, ki se nekemu številu ljudi dogodijo v bolj ali manj podobni obliki in je mogoče na osnovi nekih objektiviziranih meril oceniti kdaj in v kakšnem obsegu se bodo zgodili.

Zaradi nastopa rizikov nastanejo nekaterim ljudem škodljive posledice, pri čemer se zaradi njihovega odpravljanja posamezniki vključujejo v

zavarovalne skupnosti, ki so po organizacijski obliki lahko:

- **rizične** (pokrivajo v načelu vse rizike, pri čemer je s predpisi predvideno, kateri riziki se zavarujejo).
- **namenske** (so oblikovane zaradi zavarovanja pred posledicami nastopa samo nekaterih rizikov).

Škodljive posledice lahko nastanejo ali so nastale zaradi nastopa rizika, za katerega je zavarovanec zavarovan.

Nastop škodljivih posledic zavarovancu daje pravico, da lahko zahteva storitve socialnega zavarovanja, in sicer zaradi:

- začasno ogrožene eksistence (razlogi zanjo:
 - a) izvirajo iz osebe zavarovanca –nosečnost in materinstvo, starševstvo, nesreče....) ali
 - b) so izven osebe zavarovanca – zmanjšana možnost zaposlitve, nezaposlenost,...).
- trajnega zmanjšanja ali izgube sposobnosti za delo, ki ima lahko vzrok v:
 - a) boleznih ali nesrečnih dogodkih
 - b) starosti.
- smrti zavarovanca in sicer za:
 - a) pokrivanje stroškov pogreba
 - b) vzdrževanje preživelih članov družine.

Zavarovanci lahko pridobijo pravico do storitev socialnega zavarovanja na podlagi dveh kriterijev:

1. **Kavzalnem principu:** vrsta in obseg storitev se izbira in odmerja glede na nastalo škodo, ki je za zavarovanca nastala zaradi določenega rizika.
2. **Ciljnem principu:** storitev se postavlja v razmerje s ciljem h katerem zavarovanje teži, ta pa je povrnitev stanja, ki je bilo porušeno z škodljivimi posledicami, neodvisno od rizikov, ki si jih povzročili.

STORITVE SOCIALNEGA ZAVAROVANJA

Storitve socialnega zavarovanja delimo glede na:

1. namen, za katerega se dajejo:

- a) povrnitev škode
- b) preprečitev škode

Delitev storitev glede na **namen** za katerega se dajejo:

A) Prvi namen je **POVRNITEV ŠKODE**, ker je nastopil zavarovalni rizik:

Razlog zaradi katerega se storitev daje ali nudi, ni enak, kadar se daje na osnovi načela zavarovanja ali načela ponudbe.

Načelo zavarovanja

- Gre za individualno naravna pristop k zavarovanju, s katerim se želi povrniti nastala škoda.
- Posameznik sam proti plačilu izbira ustrezne načine kako se zavarovati pred škodljivimi posledicami.
- Posameznik sam tudi izbira ali bo in kdaj bo iz prejetega denarja nastalo škodo tudi odpravil.

Načelo ponudbe

- temelji na ideji, da se v interesu skupnosti odpravi objektivno ocenjene škodljive situacije (npr. zdravljenje nalezljive bolezni pred splošno epidemijo)
- običajno se skuša doseči dejanska odprava posledic (ne oa s plačilom v denarju)
- za odpravo takšnih škod se rešitve iščejo izven trga.

B) Drugi namen je **PREPREČEVANJE NASTANKA ŠKODE** s tem, da se preprečuje nastop rizika: Bistveno je preventivno delovanje v smeri, da se rizik sploh ne zgodi.

Konkretne oblike delovanja v tej smeri so odvisne od tega ali gre za princip zavarovanja ali za princip ponudbe.

načelo zavarovanja:

- v glavnem je prepuščeno posamezniku, mi se obnaša v skladu s svojimi lastnimi interesi in potrebami

načelo ponudbe:

- tukaj se kažejo tudi interesi zavarovalnic, ki jim je v interesu preprečevati nastop določenih rizikov, ki bi jih mnogo več stali, kot stanejo preventivni ukrepi (npr. zavarovalnice zagotavljajo kontrolo stanja predmetov, ki preprečujejo škodne dogodke (gasilski aparati...)).

2. delitev storitev glede na **oblike** v katerih se koristijo:

- A) v denarju.: običajno takrat, ko je škoda že nastala
- B) v naravi.: običajno takrat, ko se škoda želi preprečiti.

Postopek s katerim pridobivajo sredstva je odvisen od metod za določanje višine dohodkov, kar pa je odvisno od položaja socialnega zavarovanja znotraj skupnega gospodarstva.

Pri vprašanju financiranja je zelo pomembno vprašanje produktivnosti. Produktivnost gospodarstva se kaže skozi:

- 1 Proizvodnjo materialnih dobrin
- 2 Biološko-organsko produktivnost (ta se kaže v pridobivanju, ohranjanju in razvoju delovnih sposobnosti, kot so prehrana, zdravstvo, oddih,...). Preko biološko organske produktivnosti se kaže produktivnost socialnega zavarovanja, pri kateri je potrebno upoštevati socialne in ekonomske učinke, tako na stroškovni kot tudi prihodkovni strani računa.

Sredstva za socialno zavarovanje se lahko pridobivajo po treh metodah:

- 1 Metoda transfera oz. metode pokrivanja letnih stroškov
 - a) Zavarovalnica po določenem ključu razporeja vsa izplačila, ki dospevajo v enem letu na celotno skupnost zavarovancev,
 - b) Prispevki v sklade socialnega zavarovanja so natančno določeni,
 - c) Prihaja do primanjkljaja pri izplačevanju pokojnin, saj morajo zaradi rasti števila upokojencev rasti tudi prihodki,
 - d) Glede na to, da se del skladov iz katerih se izplačujejo pokojnine financira tudi iz davčnih prihodkov in se prihodki lahko povečajo, je takšna metoda financiranja mogoča pri obveznem pokojninskem zavarovanju.
 - e) Pri zasebnem zavarovanju ta metoda ni izvedljiva.
 - f) **Problem:** prisilno povečevanje zneskov prispevkov, od katerih je odvisen obseg pokojninskih skladov. Ta na daljši rok vnaša negotovost tako na strani zavarovancev kot zavarovancev.
- 2 Metoda pokrivanja iz kapitala
 - a) Višina premij se določa na temelju kapitalizirane vrednosti vseh tistih pokojnin, ki dospevajo v določenem obdobju.
 - b) Zavarovalnice to metodo izvajajo tako, da:
 1. pobirajo od zavarovancev, ko so ti še mladi, premije v zneskih, ki pomenijo zgolj pokrivanje rizika,
 2. jih investirajo (kapitalske naložbe...),
 3. kasneje pa, ko zavarovanci izpolnijo pogoje za upokojitev, te prihodke od kapitala uporabljajo za izplačilo pokojnin.
 - c) Finančno breme pokojnin v celoti ostane v sedanjosti.
 - d) Je primerna predvsem za tista zavarovanja, ki ne morejo računati na finančno pomoč iz proračuna.
 - e) Ta sistem lahko uvede tudi **država**, ki pa lahko zbrane premije aktivne generacije zaposlenih takoj prenese za plačilo pokojnin upokojenim. Vendar v tem primeru gre za metodo transfera.
 - 3 Metoda pokrivanja zapadlih terjatev
 - a) Višina prispevkov se določa glede na skupni znesek izdatkov, potrebnih za izplačilo pokojnin, ta pa se razdeli na število let, ko se dobo po predvidevanjih plačevali prispevki.
 - b) Skupni zneski izplačil za pokojnine se torej po pokojninskem načrtu razporejajo na obdobje, v katerem se vplačujejo prispevki (sedanji zavarovanci vplačujejo svoje bodoče pokojnine).

- c) Sredstva za pokojnine, ki se bodo izplačevale šele ko dospejo, so zagotovljena, saj se sproti in v naprej zagotavljajo glede na pokojnine, ki se šele bodo izplačale (slično metodi pokrivanja iz kapitala).

49. Nosilci bremena socialnega zavarovanja (strani 21-22)

Možni nosilci bremena socialnega zavarovanja so:

- zavarovanci,
- delodajalci
- država.

Tako se sredstva lahko pridobijo od:

1. **ZAVAROVANCEV** (zaposleni, ki opravljajo t. i. samostojno in tudi nesamostojno delo), ki vplačujejo:
 - o **fiksno določene letne zneske**
 - o **variabilne zneske**, ki so določene s proporcionalnimi stopnjami glede na plače zavarovancev
2. **DELOJEMALCEV**, ki vplačujejo:
 - o **fiksne zneske** za vsakega zaposlenega zavarovanca, pri čemer višina ni odvisna od števila zaposlenih
 - o **variabilne zneske**, ki so vezani na plače
3. **DRŽAVE**, kjer sta dve možnosti:
 - o za socialno zavarovanje država odvaja namenske davke
 - o se vplačila opravljajo iz javnih prihodkov, kjer v največji meri gre za prihodke od obdavčitve (predvsem davki od dohodkov in DDV).

Če se socialno zavarovanje financira v celoti iz proračuna, se financira iz vseh prihodkov razen namenskih.

V večini držav vsi navedeni subjekti (nosilci bremena socialnega zavarovanja) sodelujejo pri financiranju, vendar v različnih razmerjih.

Če pa država ni udeležena s proračunskimi sredstvi, si zavarovanec in delodajalec **delita** breme financiranja.

Položaj zavarovanca, ki opravlja samostojno delo, je včasih poseben, glede na to, da je hkrati delojemalec in delodajalec.

Zato, da ne pride do razlik pri obdavčenju delojemalcev, ki opravljajo samostojno in nesamostojno delo se vprašanje njihovih prispevkov rešuje tako, da:

1. sami prevzamejo plačilo obeh prispevkov (delodajalce in delojemalca- zavarovanca)
2. prevzamejo samo plačilo prispevkov delojemalcev, del, ki pa se nanaša na delodajalce pa prevzame država.

50. Ekonomski učinki socialnega zavarovanja (ugotovitve) (strani 23-25)

1. V sedanosti se potrebe po kolektivni skrbi za bodočo eksistenco posameznika v primerjavi s preteklostjo niso zmanjšale, ampak
2. so v sistem socialnega zavarovanja vključene tudi tiste osebe, za katere bi bilo v preteklosti normalno, da za svojo eksistenco skrbijo same, zato
3. se je potrebno izogibati prekomernemu nudenju socialnih storitev, ker
4. se sicer dviguje povpraševanje in se pojavijo nepotrebni socialni transferji, torej pride do neugodnih ekonomskih učinkov,
5. zato morajo biti socialne storitve v takšnem obsegu, da se ne koristijo neodgovorno in po nepotrebem.

Pravkar navedeno lahko potrdimo na primeru pokojnin, zdravstvenega zavarovanja, nesreč in zavarovanja za primer brezposelnosti:

POKOJNINE

- Velja, da višje pokojnine kot so zneski dohodkov iz naslova dela, zmanjšujejo faktor dela in posledično pade proizvodnja skupnega gospodarstva
- Velja tudi, da višje pokojnine zmanjšujejo skrb posameznika za svojo eksistenco, posledično pa zmanjšanje prostovoljnega varčevanja in formiranja kapitala

ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE

- dejstvo je, da imajo zdravniki pomemben vpliv na obseg koriščenja zdravstvenih storitev

NESREČE

- ugotovljeno je, da lažji načini pokrivanja škod zaradi nesreč povzročijo manjšo potrebo po pazljivosti

ZAVAROVANJE ZA PRIMER BREZPOSELNOSTI

- že definicija neprostovoljne brezposelnosti vpliva na število brezposelnih
- za brezposelnost je pomemben vpliv sposobnosti prilagajanja, tako z vidika poklica kot z vidika kraja bivanja
- delo na črno je med drugim pogostejše, če je obdavčitev vezana na legalno prijavo zaposlitve
- velja, da nadomestila za primer brezposelnosti ne smejo presegati dohodkov ustvarjenih z delom.

Nadaljnje ugotovitve ekonomskih učinkov socialnega zavarovanja so:

6. Primeren obseg socialnih storitev tudi izboljšuje kvaliteto dela, zagotovljen je socialni mir...
7. Večje število zavarovancev pomeni boljšo razporeditev rizika in učinkovitejši sistem socialnega zavarovanja.
8. Do neoptimalne ponudbe storitev zavarovanja tako lahko pride tudi, če je povpraševanje premajhno; do premajhnega povpraševanja pride, ker posamezniki
 1. ne vedo, če bo škoda sploh nastala
 2. podcenjujejo rizike
 3. se namerno ne zavarujejo, računajoč na pomoč drugih (države, zasebnih subjektov) v stiski
 4. ne razpolagajo z zadostnim dohodkom
 5. zaradi t.i. «moralnega hazarda», ko lahko na možnost nastopa rizika vpliva obnašanje zavarovanca.
9. V sistem socialnega zavarovanja se vključuje tudi država preko davčnih olajšav za zavarovalne premije in za zasebno varčevanje, subvencij, predpisovanja obveznosti zavarovanja....

Danes je problem financiranja socialnega zavarovanja vse večji, kar velja predvsem za pokojninsko in zdravstveno zavarovanje.

Ta problem povzroča tudi večanje števila neaktivnega prebivalstva, v razmerju glede na celotno prebivalstvo, zato je potrebno v bodočnosti najti vir sredstev, ki bi lahko zagotavljal takšno kvaliteto in obseg storitev socialnega zavarovanja, kot obstoji danes, saj imajo ti problemi pomemben socialni, ekonomski in politični značaj.

Ti problemi dobivajo posebno težo v državah, kjer volilci sami odločajo o izbiri sistema pokojninskega zavarovanja.

Prerazporeditev sredstev znotraj socialnega zavarovanja

Poznanih je več oblik prerazporeditev

1. zavarovanju ustrezna prerazporeditev

➤ gre za t.i. post prerazporeditev med zavarovanci pri katerih je nastopil rizik in tistimi, ki zaradi tega rizika niso bili oškodovani

2. interpersolna prerazporeditev

➤ do prerazporeditve pride med zavarovanci posamezne generacije

3. intertemporalna prerazporeditev

➤ dohodek posameznega zavarovanca se odvaja za čas aktivnega življenja, da bi ga dobival kasneje kot pokojnino

4. intergeneracijska prerazporeditev

➤ je prerazporeditev posameznih generacij zavarovancev

➤ navzven se kaže tako, da v denarni vrednosti izražene skupine storitev pokojninskega zavarovanja ne ustrezajo višini prispevkov

Ugotovitve o prerazporejanju sredstev

Pri izbiri oblike pokojninskega zavarovanja **ni smiselno** upoštevati delitve oseb na delovno aktivne in tiste, ki to več niso;

primernejša je delitev na mlajše delojemalce in starejše delojemalce ter upokojence.

Pri financiranju pokojninskega zavarovanja obstaja nasprotje interesov mlajše in starejše generacije;

- starejši delojemalci in upokojenci se bodo zavzemali za **metodo transfera** (predvsem upokojenci, ki dobivajo izplačila, ni jim pa potrebno nič vplačevati),

- *metoda transfera za mlajšega delojemalca ni primerna* v primeru padajočega števila prebivalstva, zato zagovarjajo **metodo pokrivanja iz kapitala**.

Zaradi višanja deleža starejših volilcev, obstajajo možnosti vse večjih obremenitev mlajših generacij, zato so prisotne ideje o izključitvi volilcev od odločanja o vprašanih, ki jim dajejo le ugodnosti, brez, da bi za to nosili breme plačil.

Reforma zdravstvenega varstva

52. Splošno o sistemu zdravstvenega varstva (strani 2-5)

Zavarovanci plačujejo prispevek za obvezno zdravstveno zavarovanje v odstotku od bruto plače. Iz tega izhaja, da nekateri plačujejo več, drugi manj, medtem ko so storitve za vse zavarovance enake. Zaradi tega se v pravu EU uvaja nov sistem prispevanja, in sicer s pomočjo davčnega sistema.

Pomembna so zlasti naslednja vprašanja:

- problem financiranja zdravstvenega varstva,
- možnosti rešitve zdravstvenega zavarovanja pred prerazdelitvijo dohodka;

Sistem zdravstva je v večini razvitih držav organiziran kot kombinacija obveznega zavarovanja z določenimi značilnostmi prerazdelitve dohodka. Ta prerazdelitev dohodka znotraj sistema zdravstvenega varstva se vrši:

1. v smeri od višjih na nižje stopnje (od ene na drugo rizično skupino)
2. v smeri subvencioniranja gospodinjestev z nizkimi dohodki preko tistih gospodinjestev, katerih dohodki so visoki

Problem financiranja zdravstvenega varstva je povezan s problemi **nepriustranskosti** oziroma **pravičnosti** v vseh novejših socialnih sistemih.

Značilno za posamezne države s sistemom obveznega zdravstvenega zavarovanja z določenimi značilnostmi prerazdelitve dohodka je, da obseg prerazdelitve dohodka niha.

Tako je treba omeniti, da so se zaradi problema pravičnosti oziroma nepriustranskosti prerazdelitve dohodka, začele iskati rešitve v smeri odprave takšne nepravilnosti, ki jo povzroči prerazdelitev dohodka:

Tako se iščejo takšne rešitve, s katerimi bi nadomestili prerazdelitev dohodka v sistemu zdravstvenega varstva z drugim sistemom.

Razlogi, ki so pripeljali do iskanja novih rešitev, ki bi nadomestile prerazporeditev dohodka v sistemu zdravstvenega varstva so bili naslednji:

- na eni strani je razvoj zasebnih zavarovanj ponudil posameznikom, ki imajo visoke dohodke možnost, da poiščejo novo obliko zdravstvenega zavarovanja:
- na drugi strani pa so vedno večji stroški zdravstvene oskrbe pospešili iskanje takšnih mehanizmov, ki bi vzpodbudili varčnejšo porabo zdravstvenih storitev.

Vendar pa je treba poudariti, da so vsi ti poskusi, da bi ponudili posameznikom boljšo ponudbo na trgu zdravstvenega zavarovanja, omejeni s prepovedjo kršitve prerazdelitve dohodka, ki je splošno izpeljana skozi sistem zdravstvenega varstva.

Možnost rešitve sistema zdravstvenega zavarovanja pred prerazdelitvijo dohodka – takšna možnost rešitve sistema zdravstvenega zavarovanja je možna z učinkovitim povečevanjem prerazdelitve dohodka s pomočjo **davčnega sistema**.

Na ta način bi se davki in prispevki socialnega zavarovanja upoštevali kot enoten sistem zdravstvenega zavarovanja.

Potrebno je poudariti, da je sistem prerazdelitve socialnega zavarovanja možen le v primeru, če se osebe z nižjim dohodkom soočijo z višjim zdravstvenim tveganjem in tako porabijo del svojega dohodka za zdravstvene izdatke.

V zvezi s tem je treba omeniti tudi način, s katerim se socialno zavarovanje financira. Tako je sistem socialnega zavarovanja financiran na dva možna načina:

- bodisi z enotno premijo
- bodisi z davkom na dohodek.

53. Značilnosti prerazdelitve dohodka financiranja zdravstvenega sistema EU (strani 6-9)

Značilnosti prerazdelitve dohodka Evropskega financiranja zdravstvenega sistema – pomembna so zlasti naslednja vprašanja:

- razvoj same prerazdelitve dohodka financiranja zdravstva;
- viri, iz katerih se financirajo sistemi zdravstvenega varstva;
- prerazdelitev financiranja v državah Evropske unije.

SPLOŠNO O PRERAZDELITVI DOHODKA FINANCIRANJA

Bistven razlog za obvezno zdravstveno zavarovanje:

- posamezni sistemi obveznega zdravstvenega zavarovanja ne dopuščajo različnih premij, ki so povezane z različnimi zdravstvenimi riziki (nizkimi ali visokimi) zavarovancev,
- ravno zaradi bremena, ki ga prinašajo zdravstveni riziki, mnogi evropski sistemi zdravstvenega varstva (vključno z vsemi državami članicami EU) prenašajo denarna sredstva od najvišjih do najnižjih prispevkov posameznikov, in sicer ne glede na zdravstvene rizike.

RAZVOJ PRERAZDELITVE DOHODKA JAVNEGA ZDRAVSTVENEGA VARSTVA

Tipični sistem javnega zdravstvenega varstva ima za zavarovance **dva tipa ugodnosti:**

1. povrnitev stroškov za zdravstveno nego
2. nadomestilo za izgubljeni zaslužek v primeru bolezni

Razvoj prerazdelitve zdravstvenega varstva se je pričel leta 1883, ko je v Nemčiji Bismarck predstavil poseben sklad za primer bolezni. Iz tega sklada so se v primeru bolezni posameznega člana tega sklada, izplačala denarna nadomestila za stroške zdravstvene nege in za izgubljeni zaslužek v času njegove bolezni. Pri tem pa je zlasti pomembno, da so bila ta denarna nadomestila, ki so se članom tega sklada izplačevala v primeru bolezni, v veliki meri nesorazmerna glede na zasluške članov tega sklada.

Zato se je ta sistem, kjer je višina prispevka za zdravstveno varstvo določala glede na zasluške oziroma dohodke članov sklada, soočil s kriteriji enakovrednosti med prispevki, ki so jih člani vlagali v ta sklad ter koristmi, ki so jih prejeli iz tega sklada v primeru bolezni.

Na to določanje višine prispevkov v sklad glede na zaslužek članov tega sklada pa je imelo velik vpliv dejstvo, da so tudi zdravniki še pred predstavitvijo tega t.i. »**Sklada za primer bolezni**«, zaračunavali

nagrado za svoje delo glede na dohodke oz. zasluge svojih pacientov. Iz tega izhaja, da so denarna sredstva tega sklada naraščala z naraščanjem (povečanjem) dohodkov zavarovancev.

VIRI IZ KATERIH SE FINANCIRAJO SISTEMI ZDRAVSTVENEGA VARSTVA

Sistemi zdravstvenega varstva se financirajo iz:

- prispevkov ali davkov

pomembno pa je vedeti, kakšni so kriteriji razlikovanja med prispevki in davki:

- prispevki so namenski, davki niso
- prispevki povzročajo lastitev koristi, davki ne

Pri tem je treba poudariti, da so:

- načeloma zavarovane le tiste osebe, ki plačujejo prispevke,
- vendar pa je treba poudariti tudi, da se obseg zdravstvenih storitev ne spreminja z obsegom prispevkov.

54. Financiranje sistema zdravstvenega zavarovanja z davki (strani 15-16)

Iščejo se nove rešitve v smeri nadomestitve sedanjega sistema zdravstvenega zavarovanja s financiranjem z davki oz. s pomočjo davčnega sistema.

Prednosti sistema prerazdelitve dohodka s pomočjo davčnega sistema

Večina sistemov financiranja zdravstvenega varstva v državah Evropske unije v določeni meri vključuje tudi prerazporeditev dohodka, kar je posledica različne vloge zdravstvenega zavarovanja v zgodovini.

Pomembno pa je vedeti, da:

Pri financiranju zdravstvenega varstva s pomočjo davčnega sistema uporabljamo t.i.

TIBERGENOVO PRAVILO

po katerem se mora vsak instrument uporabljati tam, kjer bo imel največji učinek (na primer: davki na področju financiranja zdravstvenega varstva).

Na ta način bi reforma prerazdelitve dohodka s pomočjo davčnega sistema oziroma z davki, namesto s prispevki, omogočila sprejem takšnih zavarovalnih pogodb, ki bi zmanjšale možnost prekomernega koriščenja zdravstvenih storitev določenih posameznikov.

Pomembno pa je tudi to, da bi reforma prerazdelitve dohodka s pomočjo davčnega sistema

Zmanjšala previsoko breme obdavčenja tako, da bi se nekatere davčne obremenitve prenesle od faktorja dela na druge imobilne faktorje.

Pomembno je tudi to, da mora družba v okviru tega **Zahtevati prerazdelitev dohodka glede na različne zdravstvene rizike** (ne pa, da je ta za vse zdravstvene rizike enaka).

UČINKI PRENOSA PRERAZDELITVE DOHODKA NA DAVČNI SISTEM

Reforma prerazdelitve dohodka z davki bi na davčni sistem učinkovala na dva načina:

1. Pospešila bi sprejem zavarovalnih pogodb v okviru zdravstvenega zavarovanja

2. Prerazdelitev dohodka s pomočjo splošnega davčnega sistema predstavlja le del izdatkov državnega sklada in je nižja, kot če bi se prerazdelitev dohodka izvajala s pomočjo prispevkov, ki temeljijo na plačah.

55. Slovenija in prerazdelitev dohodka za zdravstveno zavarovanje s pomočjo davčnega sistema (strani 17-22)

Glavna razloga zaradi katerih bi morali takšno reformo prerazdelitve dohodka s pomočjo davčnega sistema, kot so jo izvedle države članice EU, izvesti tudi v Sloveniji, sta:

1. članstvo Slovenije v EU in
2. zaostrovanje finančno-materialnih pogojev zaradi nenehnega naraščanja izdatkov za zdravstvo,

OBVEZNO ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE V SLOVENIJI

Po zakonu o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju so obvezno zavarovani vsi, ki imajo slovensko državljanstvo in na območju Republike Slovenije opravljajo pridobitno dejavnost.

Pomembno je vedeti tudi, katere osebe v Sloveniji plačujejo prispevek za zdravstveno zavarovanje; to so **vsí zavarovanci**; za vsakim zavarovancem pa je tudi plačnik prispevkov za zdravstveno zavarovanje.

Plačnik prispevkov zdravstvenega zavarovanja je tako lahko:

- zavarovanec sam
- njegov delodajalec
- osebe, ki opravljajo pridobitno, gospodarsko, kmetijsko, športno ali drugo dejavnost
- država ali občina.

Potrebno pa je še pripomniti, da za nezaposlene osebe, ki v času brezposelnosti prejemajo ustrezno nadomestilo, plačuje prispevke Zavod za zaposlovanje.

To obvezno zavarovanje zajema naslednje pravice:

- do nadomestila plače za čas začasne zadržanosti od dela iz bolezenskih razlogov,
- do povračila potnih stroškov,
- do pogrebnine,
- do posmrtnine.

Prostovoljno zdravstveno zavarovanje v Sloveniji

Poleg obveznega zdravstvenega zavarovanja osebe tudi prostovoljno zavarujejo za širši obseg pravic, kot ga zajema obvezno zavarovanje. V tem primeru, ko se osebe lahko zavarujejo tudi za širši obseg pravic, kot ga zajema obvezno zavarovanje, govorimo o **prostovoljnem zavarovanju**, ki se izvaja po načelih **vzajemnosti in neprofitnosti**.

Vsi zavarovanci plačujejo enako premijo, s čimer se izognejo obveznostim neposrednega plačevanja razlik v ceni ob uveljavljanju svojih zahtev v zdravstveni službi.

Sredstva, s katerimi razpolaga zdravstveno varstvo, lahko razdelimo na:

1. javna sredstva

- predstavljajo sredstva obveznega zdravstvenega zavarovanja ter proračunska sredstva za zdravstvo

2. zasebna sredstva

- niso vsa zasebna sredstva tista sredstva, ki so namenjena za zdravstvo.

Glede skupine javnih sredstev je pomembno še, da:

- največji delež javnih sredstev predstavljajo sredstva zbrana s solidarnostnimi prispevki (zbrana po moči, vendar pa namenjena po potrebah zavarovancev) različnih kategorij zavarovancev.

Prav tako je treba odgovoriti tudi na vprašanje, kako in na kakšen način plačujejo zavarovanci prispevek za zdravstveno zavarovanje.

Aktivni zavarovanci plačujejo prispevek v odstotku deleža bruto plače, enak delež pa plača tudi njihov delodajalec.

PRIMERJAVA SLOVENIJE Z EVROPSKO UNIJO

Pri primerjavi Slovenije z državami Evropske unije ugotovimo, da je pri nas glavni vir financiranja zdravstvenega varstva sestavljen iz:

- sredstev, ki ji subvencionira država,
- javnih sredstev (obvezno zdravstveno zavarovanje in proračunska sredstva za zdravstvo);
- neposrednih plačil zavarovancev,
- zasebnega zavarovanja (prostovoljno zdravstveno zavarovanje) in
- drugih virov.

Dodatno pokojninsko zavarovanje v davčnem pravu

56. Kriza pokojninskih sistemov in financiranje pokojninskih zavarovanj (strani 1-4)

Razvite države so na krizo pokojninskih sistemov odgovorile z ustanovitvijo več pokojninskih skladov in s krčenjem ali omejevanjem obstoječih pravic. Zraven javnih (državnih) pokojninskih sistemov, spodbujajo zasebne pokojninske sisteme kot dodatno pokojninsko zavarovanje.

Razvil se je sistem treh podpornih stebrov financiranja socialne varnosti:

1. Javni (državni) pokojninski sistem
 - zagotavlja državljanom minimalno pokojnino
 - predstavlja obvezno zavarovanje aktivne populacije
 - plačevanje prispevkov je predpisano z zakonom
 - pokojnine in druge materialne pravice se financirajo iz tekoče zbranih prispevkov aktivne populacije
2. Podjetniška zavarovanja
 - oblikujejo jih delodajalci za svoje delavce z ustanovitvijo lastnih pokojninskih skladov ali vključitvijo v kapitalne pokojninske sklade ali pokojninske družbe
 - pokojnine se financirajo iz dolgoročno nabranih in privarčevanih sredstev
3. Osebna varčevanja/življenjska zavarovanja imajo obliko
 - osebnega prostovoljnega zavarovanja posameznikov za starost v obliki življenjskih zavarovanj po zavarovalniških principih ali

- posebnega prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja po principu državno priznanih in odobrenih shem, na podlagi posebnega zakona.

Tekoči sistem financiranja socialne varnosti za starost omogoča medgeneracijska pogodba, kjer so implicitno določeni medgeneracijski transferji dohodka.

Medgeneracijski transferji omogočajo prelivanje sredstev od aktivnega prebivalstva k mladi neaktivni populaciji (otroci) in k starejši neaktivni populaciji (upokojenci). Ločimo dve obliki:

- a) transferji znotraj družin kot tekoči ali kapitalski,
- b) finančni transferji v okviru javnih financ, ki se financirajo z davki in prispevki, ki jih plačuje aktivno prebivalstvo, imajo pa obliko pokojnin, socialnih transferjev ali subvencioniranih storitev.

Danes so v svetu poznani trije najbolj tipični modeli financiranja pokojninskega zavarovanja:

1. sistem kapitalskega kritja (imenovan tudi sistem premijskih rezerv), kjer se premije oz. prispevki zavarovancev oblikujejo v rezerve za kritje njihovih pokojnin
2. sistem generacijske solidarnosti (imenovan tudi sistem medgeneracijske pogodbe ali dokladni sistem ali pay-as-you-go sistem), ki predstavlja tipično redistribucijo tekočih dohodkov, po sistemu medgeneracijske solidarnosti od aktivne generacije za upokojeno generacijo
3. kombinirani sistem generacijske solidarnosti in kapitalnega kritja (kombinacija prejšnjih dveh sistemov), kjer imajo v večini držav OECD poleg javnega pokojninskega zavarovanja tudi zavarovanje na kapitalski osnovi (princip skladov) z močno državno regulativo v zasebnih oblikah pokojninskih zavarovanj.

57. Splošno o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (strani 5-11)

Prvi sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja v samostojni Sloveniji je:

- uzakonil Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (1992)
- temeljil na principu PAYGO oz. dokladnega pokojninskega sistema kot obveznega zavarovanja,
- bil skrajno neprimeren, saj je terjal vedno večje transferje proračunskih sredstev za pokrivanje primanjkljaja Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Reforma pokojninskega sistema je:

- bila izvedena v skladu z določili Bele knjige
- bila dosežena z vzpostavitvijo tri stebrnega pokojninskega sistema
- uvedel jo je novi Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (1999)

Oblike dodatnega pokojninskega zavarovanja

Za države EU in OECD so značilni kombinirani sistemi obveznega zavarovanja z oblikovanjem različnih pokojninskih načrtov z zagotavljanjem osnovne nacionalne (državne) pokojnine.

Dodatno pokojninsko zavarovanje je lahko organizirano z bolj ali manj prisotno državno regulativo, z oblikovanjem pokojninskih skladov ali pokojninskih načrtov.

Oblike zasebnih zavarovanj

1. pokojninski skladi

Sklad je finančni posrednik, katerega osnovna dejavnost je zagotavljanje sredstev v času upokojitve. V skladu se zbirajo finančna sredstva s plačili članov pokojninskega načrta v času zaposlitve, zbrana finančna sredstva pa se investirajo na trg kapitala. Glede na pritek sredstev (prispevkov in prihodkov) kot input ter izplačila pokojnin kot output ločimo:

- a) delne pokojninske sklade (fully founded pension fund)
 - b) delno polne pokojninske sklade (underfounded pension fund)
 - c) prazne pokojninske sklade (unfounded pension fund)
2. pokojninski načrti, kjer ločimo
- a) delniški pokojninski načrt, ki je značilen samo za ZDA, na primer ESOP (employ stock ownership plan), v katerem ustanovitelj načrta (sponsor) plačuje prispevke z lastnimi delnicami
 - b) poklicni pokojninski načrt, ki ga organizirajo delodajalci
 - c) osebni pokojninski načrt, ki poteka preko finančnih institucij

Glede na breme investicijskega tveganja ločimo:

- pokojninske načrte z vnaprej določenimi pravicami (defined benefit schemes):
 - pokojnina se odmerja glede na dopolnjeno delovno dobo kot določen odstotek od plače zaposlenega
 - pokojnina se ugotavlja od sedanje vrednosti
 - velikost izplačila je določena vnaprej
 - ni investicijskega sklada in ne dobičkov
 - na ta način se običajno oblikujejo nacionalne oz. državne pokojnine
 - pokojninske načrte z vnaprej določenimi prispevki (defined contribution schemes or money purchase schemes):
 - investicijsko tveganje akumuliranih sredstev prevzamejo v celoti člani
 - posameznikova pokojnina je odvisna od dejanskega vplačila upravičenčevih in delodajalčevih prispevkov ter ustvarjenega dobička doseženega z njihovo naložbo, zmanjšano za stroške
3. knjižne rezerve (book reserves)

Delodajalec nameni določena sredstva podjetja za pokojnine zaposlenih, ki ostanejo v bilanci podjetja.

Dodatno pokojninsko zavarovanje v Sloveniji

Z uveljavitvijo zakona iz leta 1992 so bili prvič v slovenskem prostoru dani pogoji za dodatno prostovoljno pokojninsko zavarovanje.

Sprememba zakona v letu 1996:

- je omogočila ustanovitev Sklada prostovoljnega zavarovanja za dodaten obseg pravic kot delniške družbe, z zelo ohlapno državno regulativo in brez davčnih stimulacij
- iz zakona so bile črtane možnosti podjetniških in zavarovalniških zavarovanj, ker je bila predvidena ureditev s posebnimi zakoni:

Zakon o investicijskih skladih in družbah za upravljanje (1994), ki je podal pravni temelj za oblikovanje raznovrstnih skladov in investicijskih družb kot oblik finančnih instrumentov za zbiranje in usmerjanje prihrankov ter investicij.

Novi zakon iz leta 1999 je uzakonil sistem dodatnih zavarovanj, s shemo treh stebrov v enem zakonu, nosilci in izvajalci dodatnega zavarovanja pa so Sklad dodatnega pokojninskega zavarovanja (za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje) in Pokojninski skladi (za prostovoljna dodatna pokojninska in invalidska zavarovanja):

- 1) obvezno zavarovanje

- 2) prostovoljna dodatna zavarovanja (kolektivna-delodajalska in individualna)
- 3) pokojninsko zavarovanje na podlagi posebnih varčevalnih računov

Zakon je uzakonil stroga pravila urejanja prostovoljnih dodatnih pokojninskih in invalidskih zavarovanj, zato, da se zagotovita namen in cilj pokojninskih skladov, to je varčevanje z zjamčenim donosom za starost na kapitalski osnovi.

58. Davčna ureditev pokojninskih zavarovanj (strani 12-23)

Za pridobitev posameznikov za dodatna pokojninska zavarovanja (v obliki varčevanja in vlaganja naložbe za starost) je bistveno kakšen je režim tovrstnih zavarovanj in kakšne davčne ugodnosti to varčevanje nudi v primerjavami z ostalimi oblikami varčevanja in naložb.

V večini davčnih sistemov imajo tovrstne obdavčitve poseben položaj, ker prispevki za prostovoljno pokojninsko zavarovanje oz. načrte predstavljajo velik delež v zasebnem varčevanju in ker posredno vplivajo na razvoj finančnega trga ter inflacijo.

V državah, kjer še ni razvit kapitalski način zbiranja sredstev za starost, je nujna davčna ureditev, ki v začetni fazi stimulira posameznike, da bodo namensko varčevali za starost in da bodo namensko vlagali v naložbe za starost.

Vrste obdavčitev

Vrsta in način obdavčitve sta odvisna od poslovanja prostovoljnega pokojninskega sklada.

Poslovanje je v grobem sestavljeno iz treh transakcij, katere je možno obdavčiti (davčni vir):

- prispevke v pokojninski načrt (kot vplačana premija delodajalca oz. delavca)
- donose oz. dohodeke investiranih prispevkov (donos oz. dohodek skladov)
- izplačilo prostovoljnih pokojnin (davčni vir je dohodek izplačan iz naslova dodatne pokojnine)

Obdavčitve se po davčnem predmetu lahko razdelijo na:

1. obdavčitev prispevkov

Po davčnem predmetu ločimo obdavčitev prispevkov delodajalca in obdavčitev prispevkov delavca. Le-ti so lahko izenačeni glede obdavčitve, lahko pa so različno obdavčeni ali celo neobdavčeni.

Delitev glede na davčno osnovo:

- a) davčna osnova so dejansko vplačani prispevki, kjer je davčna osnova težko ugotovljiva, ker se prispevki plačujejo skupno za vse zavezance in je težko razbijati prispevke na posamezne zavezance
- b) davčna osnova je pričakovana (obljubljena) pokojninska pravica, kjer je davčno osnovo potrebno izračunati upoštevajoč predpostavke aktuarskega izračuna pokojninskega načrta, ki se običajno izračuna na končno plačo in delovno dobo pri delodajalcu. Aktuarski izračun je izračun višine vplačanih prispevkov ter ustvarjenih donosov na prispevke.

Za vse oblike te obdavčitve je značilno:

- da je davčna osnova zelo težko ugotovljiva
- da veljajo različne davčne stopnje

- da sistem zajema široko davčno bazo in omogoča tekoči davčni priliv v času izločanja sredstev v pokojninski načrt. Obdavčitev prispevkov omogoča tekoč davčni priliv v fazi oblikovanja naložbe oz. varčevanja, ko upravičenec iz naslova pokojnine še nima nobenih materialnih pravic (pravic do pokojnine) in je v fazi izpolnitve obveznosti upravičenca iz zavezovalnega posla.
- da so sistemi obdavčitve tudi z vidika pobiranja davkov tehnično zelo zahtevni in dragi
- da sistem obdavčitev prispevkov lahko, v praksi, deluje zgolj ob uporabi proporcionalne davčne stopnje izračunane po principu mejne davčne stopnje. O proporcionalni davčni stopnji govorimo, ko je celotna obdavčljiva osnova obdavčena z eno samo stopnjo. V tem primeru je mejna davčna stopnja za osnovo enaka povprečni davčni stopnji. Mejna davčna stopnja omogoča proporcionalno obdavčitev.

2. obdavčitev donosov oz. prihodkov pokojninskih skladov in pokojninskih družb

Davčni vir je donos pokojninskega sklada kot premoženjska korist pridobljena iz dejavnosti sklada.

Davčna osnova so dohodki ustvarjeni z delom in dohodki ustvarjeni s kapitalom oz. naložbami. Ugotavljanje davčne osnove je zelo zahtevno, v sodobnih davčnih sistemih pa se ugotavlja po objektivnem neto načelu. Objektivno neto načelo – čisti donos kot davčna osnova se ugotovi tako, da se od davčnih prihodkov odbijejo davčno priznani stroški poslovanja in davčno priznani negativni poslovni rezultat.

Pokojninski sklad če je organiziran kot kapitalska družba, je lahko obdavčen dobiček družbe in dobički od kapitalskih družb (capital gains).

Donosi skladov (fund income) so običajno obdavčeni v tistih državah, kjer so obdavčeni prispevki v sklade in niso obdavčene pokojnine. Donosi skladov so običajno obdavčeni z uporabo mejne davčne stopnje, ki velja za posamezen razred ter zajame večino članov pokojninskega načrta. Mejna davčna stopnja – odstotek davka od obdavčljive osnove, ki velja le za posamezni razred.

3. obdavčitev pokojnin in drugih pokojninskih pravic

V veljavnih sistemih so najpogosteje obdavčene pokojnine. Običajno takrat, če so davka oproščeni prispevki za dodatno pokojninsko zavarovanje in donosi skladov, ali eni ali drugi.

Obdavčitve:

- a) obdavčitev se prenese iz faze oblikovanja načrta v fazo črpanja t.j. izplačila kapitaliziranih privarčevanih sredstev
- b) davčna osnova pri izplačilu pokojnin je manjša kot pri zajemanju davkov pri vplačilu prispevkov ali davkov na donose
- c) država se s tem odpoveduje tekočim prihodkom
- d) taka oblika obdavčitev je stimulatívna v državah, kjer so prispevki za socialno varnost delodajalcev in delavcev zelo visoki

Glede na to, katere transakcije so obdavčene ločimo štiri režime obdavčitve:

- 1) neobdavčeni prispevki, neobdavčeni donosi, obdavčene pokojnine – EET sistem
 - v času vplačevanja prispevkov in vlaganj pokojninskega načrta ni davčne obremenitve (priznane so davčne olajšave in oprostitve)

- plačilo davka se odloži do faze izplačila materialnih pravic, to je pokojnin iz pokojninskega načrta
 - davčna osnova je dejansko izplačilo materialnih pravic pokojninskega načrta v višini izplačila
 - veljajo davčne obremenitve in olajšave ob nastanku pogojev za izplačilo materialnih pravic iz oblikovanega pokojninskega načrta
 - davčni zavezanec črpa davčno olajšavo v sedanosti ne vedoč kakšna davčna obremenitev sledi pri izplačilu pokojninskih pravic
- 2) obdavčeni prispevki, neobdavčeni donosi, neobdavčene pokojnine – TEE sistem
- vplačani prispevki v dodatne pokojninske načrte ne štejejo kot davčna osnova
 - donosi sklada in pokojnine niso obdavčeni
 - davki se plačajo ob vplačilu prispevkov v dodatno prostovoljno zavarovanje
 - davčna osnova je običajno večja kot pa pri izplačilu pokojnine
 - davčno neugoden, saj je davčna stopnja večja (zaradi dohodninskih razredov ter razmerja plače-pokojnine)
 - je neugoden za zavezanca saj ga davčno obremeni v času, ko vlaga in ne v času izplačila pokojnine
 - za zavezanca pa je ugoden v tem, ker pozna davčno osnovo, davčno stopnjo ter davčne olajšave
- 3) obdavčeni prispevki, obdavčeni donosi, neobdavčene pokojnine – TTE sistem
- je manj ugoden, ker so obdavčeni še donosi
 - posameznik plača vse dajatve takoj brez odloga
 - iz vidika obdavčitve ni privilegijev in stimulacij
 - koristi ima zgolj država, ki močno obremenjuje varčevanje za starost v času oblikovanja in ne črpanja sredstev
 - nestimulativen za razvoj pokojninskih skladov, ker so donosi obdavčeni
- 4) neobdavčeni prispevki, obdavčeni donosi, obdavčene pokojnine – ETT sistem
- vplačani prispevki se štejejo kot davčne olajšave oz. niso obdavčeni
 - donosi in izplačane pokojnine so obdavčene
 - nestimulativni za razvoj pokojninskih skladov, ker so donosi obdavčeni

Izbira sistema obdavčitve je odvisna od tega, kaj želi država s fiskalno politiko doseči in katere oblike varčevanja želi spodbuditi, da bo uresničila sprejete cilje pokojninsko invalidskega zavarovanja.

V kolikor želi država usmeriti državljane v varčevanje z dodatnim pokojninskim zavarovanjem preko pokojninskih skladov bo sprejela EET in TEE sistem, ki pa povzročata visoke davčne izdatke. TTE in ETT sta nestimulativna za razvoj pokojninskih skladov, ker so donosi skladov obdavčeni. Davčne stopnje in davčne osnove teh skladov pa so ugodnejše od obdavčitve donosov drugih finančnih institucij.

59. Obdavčitev dodatnega pokojninskega zavarovanja v Sloveniji (strani 24-33)

Do sprejetja ZPIZ-1:

- davčni režim ni bil naklonjen prostovoljnemu pokojninskemu zavarovanjem
- ni bilo pogojev, da bi z ustrezno davčno politiko spodbujali državljane k oblikovanju tretjega stebra
- prispevki za prostovoljna zavarovanja so se plačevali iz neto plač

- prispevki za obvezno pokojninsko zavarovanje so se odštevali od dohodninske osnove
- za prostovoljno pokojninsko zavarovanje je bila priznana olajšava v višini 3% dohodninske osnove
- z novim pokojninskim zakonom je ustvarjen pravni temelj za izdatne stimulacije za zavarovance in delodajalce v obliki davčnih olajšav

Sedaj uzakonjeni sistem lahko po določbah zakona razvrstimo v sistem EET.

Davčne olajšave za obvezno in dodatno pokojninsko zavarovanje so pravno urejene v sistemskih davčnih predpisih kot splošne davčne olajšave in v posebnih predpisih kot posebne davčne olajšave. Davčne olajšave v posebnih predpisih so urejene kot legis specialis napram splošnim davčnim olajšavam.

Davčne olajšave za dodatno pokojninsko in invalidsko zavarovanje so določene z naslednjimi predpisi:

- 1) po zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
 - za zavezanca (neprava davčna olajšava):

Ne gre za pravo davčno olajšavo, ampak zgolj za odlog pačila dohodnine. Odlog se lahko uveljavlja na podlagi legitimacijskega papirja – potrdila o vplačanih premijah v tem letu. Davčna obremenitev je usmerjena v čas, ko bo užival dodatno pokojnino, kar pa ne velja za ostale oblike varčevanja.

- a) neobdavčitev prispevka (premije) do določene višine prispevka (višina se določa v skladu z določili zakona)
- b) omejene davčne olajšave obdavčitev dodatne oz. predčasne pokojnine ob izplačilu

Davčni zavezanec je prejemnik izplačila po pokojninskem načrtu. Davčni plačnik je izvajalec pokojninskega načrta oz. zavarovalnica, ki izplačuje rento upravičencu.

Zakon predvideva dve vrsti statusne organiziranosti pokojninskih skladov:

- kot vzajemni sklad, ki ni pravna oseba in
 - kot pokojninske družbe organizirane kot delniške družbe.
- za delodajalca (prava davčna olajšava)
 - a) kot davčna olajšava pri davku iz dobička do limitiranega zneska vplačanih premij oz. do višine davčne osnove – odbitek pred obdavčljivo osnovo
 - b) od premij do limitiranega zneska se ne plačujejo prispevki, ki se priznajo ob izpolnjevanju pogojev iz zakona, da gre za vlaganja v pokojninski načrt, katerega je odobril minister pristojen za delo in je vpisan v poseben register, ki ga vodi davčni organ

- 2) po zakonu o davku na dobiček pravnih oseb

Glede na statusno organiziranost je po tem zakonu obdavčena zgolj pokojninska družba kot delniška družba, ne pa tudi vzajemni sklad.

Po tem zakonu ne plačujejo davka od dobička tisti pokojninski skladi, ki so organizirani kot investicijski skladi po zakonu o investicijskih skladih in družbah za upravljanje, če med imetnike investicijskih kuponov do 30. novembra razdelijo najmanj 90% ustvarjenega dobička preteklega leta.

- 3) po zakonu o dohodnini

- a) splošna 3% davčna olajšava
 - zakon priznava davčno olajšavo v višini 3% za prispevke namenjene za povečanje socialne varnosti na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja
 - ne vključuje zavarovalniških produktov življenjskega zavarovanja, tako se zavarovancu za dodatno pokojninsko zavarovanje zniža dohodninska osnova za vplačano premijo 3% in za znesek vplačanih premij do limitirane višine
 - za komercialna dodatna pokojninska zavarovanja, ki niso izvajana po pokojninskem načrtu velja sistem polne obdavčitve
 - premija, ki jo za zavezanca plača delodajalec se zavezancu šteje za boniteto
- b) posebna obdavčitev po podvrsti dohodnine – davek od osebnih prejemkov
 - v kolikor delodajalec plačuje za delavca v pokojninski načrt, ki ni oblikovan v skladu z določili zakona in ni registriran pri davčni upravi
 - premija za neobvezno pokojninsko zavarovanje se šteje kot boniteta
 - premija mu povečuje osnovo za davek iz osebnih prejemkov
- c) posebna obdavčitev po podvrsti dohodnine – davek od kapitala
 - za vplačane premije dobi član osebnega pokojninskega načrta, za katerega plačuje premijo sam ali njegov delodajalec potrdilo o udeležbi ali investicijski kupon kot vrednostni papir po zakonu o prvem pokojninskem skladu RS in preoblikovanju pooblaščenih investicijskih družb.

Investicijski kupon:

- ni serijski vrednostni papir
 - po zakonu ni prenosljiv
 - načeloma ne more biti predmet obdavčitve po zakonu o dohodnini
 - izjemoma je lahko predmet obdavčitve po zakonu o dohodnini, v kolikor imetnik kupona zahteva od družbe za upravljanje, da mu izplača vrednost investicijskega kupona in pri tem doseže dobiček
- 4) po zakonu o prvem pokojninskem skladu RS in preoblikovanju pooblaščenih investicijskih družb
- posebna enkratna davčna olajšava je dana upravičencem, ki so zamenjali pokojninske bone za polico dodatnega pokojninskega zavarovanja Prvega pokojninskega sklada do višine 10.000 kuponov
 - olajšava je bila določena v višini povprečne dohodninske stopnje za leto 1998, ki je znašala 20%
 - zakon določa, da je plačilo pokojninske rente izplačane iz tega naslova enako obdavčeno kot izplačilo zavarovalnih vsot iz življenjskega zavarovanja

60. Problematika in alternativne možnosti obdavčitve dodatnih pokojninskih zavarovanj v Sloveniji in v tujini (strani 42-56)

Značilnosti pokojninskih sistemov

- 1) države so s stimulatивно davčno politiko spodbujale razvoj dodatnih pokojninskih zavarovanj. Stimulacije v obliki davčnih olajšav povzročajo v proračunu izpad ali t.i. tax expenditures.
- 2) ker je za vse države značilno, da imajo priznane dokaj velike davčne olajšave za tovrstna vlaganja so:
 - davčni izdatki dodatnih pokojninskih zavarovanj visoki
 - davčni prihranki so večji pri davčno močnejših zavezancih

- 3) problem davčno finančne nevtralnosti (na odločitve zavezancev ne bi smeli vplivati davčno finančni ukrepi)
- 4) v večini držav sprejet sistem odložene obdavčitve (obdavčena so šele izplačila pokojnin in drugih pravic iz pokojninskega zavarovanja)

Razlogi za stimulatívno obdavčitev:

- 1) spodbuja varčevanje posameznikov
- 2) breme financiranja za starost se prenese iz sistema medgeneracijske distribucije dohodkov v sistem zasebno privarčevanih sredstev.

Več privarčevanih sredstev posameznikov za te namene ima za posledico znižanje subvencije države za razne pomoči v starosti.

Razlika dodatnega pokojninskega zavarovanja od ostalih oblik zavarovanja

- pravic dodatnega pokojninskega zavarovanja ni mogoče črpati po želji (samo pod določenimi pogoji v pokojninskem načrtu)

To omogoča državi dejansko uresničitev namenskega cilja – zagotoviti zavarovančevih materialnih pogojev za upokojitev, saj se v zadostni meri oblikujejo prihodki in dolgoročne kapitalizacije.

Z davčnimi ukrepi spodbuditi posameznika k varčevanju v pokojninski sistem. Istočasno bo varčevalcu učinek davčnih olajšav omogočil, da bo tekoče razpolagal s približno enako količino dohodka po obdavčitvi.

Davčna olajšava naj bi izničila učinek tekočega primanjkljaja dohodka zaradi namenskega varčevanja za starost.

Argumenti proti davčnim olajšavam so trije:

- 1) nasprotniki davčnih olajšav zagovarjajo načelo enakosti davčnih obravnav vseh oblik varčevanja posameznikov – optimalno davčno nevtralno bi bilo, če bi bile vse oblike varčevanja obdavčene tako, da bi zagotavljale enake davčne posledice pri izplačilu oz. zagotavljanju enakih materialnih pravic
- 2) davčne olajšave davčno razbremenjujejo zgolj finančno močnejši del zavezancev – s tem delujejo regresivno na višino davčne obremenitve, z istočasnim učinkom izničenja drugih davčnih učinkov, ki delujejo pravično na razporeditev dohodka
- 3) olajšave povzročajo velike proračunske izpade

ZPIZ-1 je uzakonil dva različna davčna režima, za dodatno pokojninsko zavarovanje, ki ju lahko razvrstimo na:

- 1) davčni režim pri vplačilu prispevkov:
 - za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje
 - za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje
 - davčni status prispevkov do zakonsko določenega limita
 - davčni status limitov vplačanih nad limitom
 - za prostovoljno zavarovanje obrtnikov
- 2) davčni režim pri izplačilu v pokojninski sistem vloženi prispevkov

- redno izplačilo pravic (redno izplačilo je takrat, ko zavarovanec ob nastopu zavarovanega primera začne črpati pokojnino iz pokojninskega načrta)
- enkratno izplačilo vloženi prispevkov

Prispevki delodajalca za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje:

- imajo enak davčni status kot prispevki za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje
- so odbitki pred obdavčljivo davčno osnovo pri davku po zakonu o davku na dobiček pravnih oseb
- plačujejo se v obliki doklade k obveznim prispevkom (delodajalec prispeva k prispevkom delavca v pokojninski sistem do polne vrednosti prispevka delavca za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje)
- ne vplivajo na višino osnovne plače delavca, ker jih vplačujejo delodajalci
- ne vplivajo na osnovo za obračun davka na izplačane plače (vplačani prispevki delodajalca se ne všteto v osnovo za obračun davka na izplačane plače)
- upravičencu se ne štejejo za boniteto (v nasprotnem primeru bi delodajalec moral višino vplačanih prispevkov všteti v osnovo za obračun davka na izplačane plače)
- so izenačeni kot prispevki, vplačani v sklad obrtnikov

Prispevki za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje imajo različen status glede na:

- a) kdo jih plača: delodajalec ali delavec
- b) limit:
 - višino do limita (prispevki delodajalca do zakonskega limita):
 - imajo enak davčni status kot obvezni prispevki
 - upoštevajo se kot odbitek pred obdavčljivo osnovo
 - od njih delodajalec ne plača prispevkov in ne povečuje osnove za plačo
 - niso boniteta za upravičenca
 - odštevajo se od davčne osnove zavezanca do limitiranega zneska v letu, ko so bili plačani
 - ni prava olajšava, ker je zavezanec ob izplačilu pridobljenih materialnih pravic zavezan k plačilu dohodnine pod enakimi pogoji kot drugi dohodki
 - je obdavčitev z odlogom plačila, kar lahko imenujemo začasna zakonita evazija
 - kadar skupna premija presega zakonski limit, ki je še predmet davčnih olajšav, olajšavo prednostno uveljavlja upravičenec, delodajalec pa zgolj eventualno razliko do limita
 - višino preko limita (prispevki delodajalca preko zakonskega limita)
 - so osnova za davek od osebnih prejemkov
 - spadajo med bonitete, če so plačane za delavce (s tem je višino vplačanih prispevkov potrebno všteti v osnovo za plačilo davka od osebnih prejemkov)
 - za delodajalca niso zanimive oblike iz davčnega vidika, zaradi dodatne davčne obremenitve – plačilom višjega davka na izplačane plače
 - v kolikor jih delodajalec vplača za osebo, ki ni v delovnem razmerju z njim ampak v pogodbenem odnosu, je to njegov poslovni znesek, za upravičenca pa ni boniteta
 - delodajalčevo vplačilo premij v pokojninski načrt preko limitiranih sredstev pomeni velike ugodnosti zaradi nižjih davčnih obremenitev predvsem za člane uprave in posloводства ter za vse strukture, ki so v poslovnem odnosu z delodajalcem toda ne v delovnem razmerju

Davčni status izplačil po pokojninskem načrtu pokojninskega sklada:

- a) redno izplačilo:

- obdavčeno enako kot ostali dohodki
- ker gre za izplačila v starosti, lahko upravičenec ob izpolnitvi starostnega pogoja črpa dodatno posebno davčno olajšavo – nižanje davčne osnove
- b) enkratno izplačilo:
 - v vseh primerih izplačila prispevkov z ustvarjenim donosom na prispevke se plača davek od osebnih prejemkov in dohodnina
 - posebnost – davek se plača tudi, če je zavarovanje prenehalo zaradi smrti

Slovenija – ugotovitve:

- v začetnem obdobju veliko proračunskih izdatkov iz naslova dodatnega pokojninskega zavarovanja
- državni proračun bo imel samo davčne izdatke zaradi olajšav
- v 10 letih ni možno pričakovati davčnih prilivov od izplačanih pokojnin
- delodajalci in delavci bodo imeli davčne prihranke zaradi olajšav – v kolikor jih bodo delodajalci porabili za investicije bodo ponovno deležni davčne olajšave v višini znižane davčne osnove po zakonu o davku na dobiček pravnih oseb
- večje davčne prihranke bodo imeli tisti, ki zaslužijo več in plačujejo višje obvezne prispevke – davčna olajšava je limitirana s 24% vplačanih prispevkov
- financiranje za starost zgolj iz tekočih prispevkov je preveč obremenjujoče za aktivno prebivalstvo
- zaradi davčnih olajšav in olajšav po zakonu o davku na dobiček pravnih oseb bo zanimanje za tovrstno obliko varčevanja veliko – za podjetja so likvidnostno sprejemljivi ukrepi vlaganj v pokojninske načrte zaradi ukrepov zakonite davčne evazije
- v fazi prehoda iz PAYGO sistema mora Slovenija to vrsto varčevanja stimulirati tudi z zakonsko obveznim sistemom dodatnega pokojninskega zavarovanja
- dolgoročna obveza delodajalcev k plačevanju prispevkov v pokojninski sistem je nepredvidljiva zaradi sprememb zakonodaje
 - izstop delodajalca iz pokojninskega načrta ni možen
 - delodajalec je zavezan, da mora ves čas zavarovanja zagotoviti, da ima zavarovanih najmanj 66% delavcev
- nerazvit in majhen kapitalski trg, ki ne dopušča visokih kapitalskih donosov
- določiti se morajo pravila o priznanju upravičenosti kot pogoj davčne olajšave oz. način prenosljivosti tovrstnih zavarovanj

Alternativa:

Model sistema dodatnega zavarovanja, ki ga je uvedla država Čile:

- temelji na obveznem članstvu vseh zaposlenih v enem od zasebnih pokojninskih skladov
- obvezne prispevke dodatnega pokojninskega zavarovanja plačujejo delavci po enotni stopnji in so neobdavčeni
- izplačila iz sistema so obdavčena
- del prispevkov se lahko izplača v enkratnem znesku ob izpolnjevanju pogojev
- tipični model obveznega varčevanja zaposlenih, kjer ne sodelujeta država in delodajalci
- možno doseči hitro rast pokojninskih skladov
- visoki donosi skladov v začetnem obdobju še spodbujajo k varčevanju

Izpit v MB za nami.

Vprašanja:

1. Pojasnite Wagnerjev model skupin davčnih načel ter eno podrobno obrazložite
2. Dvojno obdavčenje (pojmem, vrste, metode izogibanja)
3. Proračunska načela
4. Iz naših seminarskih nalog